

נילין 24 | מרץ 2006

• “יש בכוון של החלטות נמרצות ב-100 הימים הראשונים לקיומה של ממשלה כדי להורות כיוון ולסלול את הדרך להמשך.”
מתוך: פיתוח בר קיימא: תכנית 100 הימים לממשלה החדשה, עמ' 22

חברה - כתב עת סוציאלייסטי לעניין חברה, כלכלה, פוליטיקה ותרבות
כתב העת יצא באחריות יוס"ד –
ישראל סוציאלי-דמוקרטי
מערכת: קהילת פחהה 21 א' תל אביב 69404
עורך: יפתח גולדמן, גלי גפר, אודו מנור
מערכת: אבּי בראלִי, דודִי נוּן, ניר מיכאלִי,
עוֹפָר סִיטְבוֹן, דנה שַׁנִּי-עַצְמָן, אַדְם הִשְׁרָאֵל
עדות גם: ענת חולטָא, אבּיתָר כֶּפֶכְּי
צ'ילום: לשכת העיתונות הממשלתית,
Aldo Peralta Amezcuia - Stock.Xchng
הן כאן, ליה קוּן
עישוב: ליה קוּן | מען
דפוס: גראפי
מחיה: 10 שקלים למלון
גילין זה בסיעוע עמותת ציל התמ"ר

ראשית

tabosennit v'kenuah, hizviah biyutor libul-hakoh,
gam am hiya namrata batzon matris, bikkurati av
moradni-l'karoah.
הפרדוקס הוא, שדווקא הפעם יש אלטרנטיבתה.
הפעם באמת לא “הכל אותו חרא”. לראשונה
מהזה שנים רבות יש בישראל כוח פוליטי ממשי,
החוות לשינוי כיוון חברתי-כלכלי ולשיתומה של
מדינת הרוחה: מפלגת העבודה בפנייה החדשות.
האם הישראלים עוזרים? האם איןם רואים את
ההבדל בין שכר מינימום של 3,335 ש' בחודש
לבין 4,700 ש' (כפי שמצויה מפלגת העבודה)?
האם איןם רואים את ההבדל בין מצקה פנסיונית
הולכת וגדלה לבין ביצוע פנסיה מלכתי? האם
איןם רואים את ההבדל בין לימודים אקדמיים <>

בעוד פחות מחדש ימים יתקימו הבחירות
הכלליות בישראל. מערכת הבחירות מתאפיינת
בפער מוזר בין טלטלות דרמטיות של הזירה
הפוליטית לבין קיבעון משונה בציגור – מעין
תרדמת או עילפון. אפשר שקיבעון זה מבטא
את היאוש מהפוליטיקה ו”הכל אותו חרא”. אם כך
הדבר, הרי שזהו נזחונו הגדול של הימין –
נצחון גדול יותר מכל הכרעה פוליטית. נטרול
הפוליטיקה הדמוקרטית באמצעות סם ההרדמה
של האידישות הציבורית מפנה את הזירה
לפוליטיקה לא-דמוקרטית, שבה מתקבלות
ההחלטהות לא עליידי העם ולא על-פי האינטרסים
של העם. ההכרזה ש”הכל אותו חרא” היא גישה

הן תוכניות שאפשר להגשים. אפשר להתחיל בהן ביום שלאחר הבחירות, במאה הימים שלאחר הבחירות, באופן שיתווה כיוון לארכע השנים הבאות, כדי שבבחירה הבאות נהייה ככלנו במצב אחר, נראה ונרע שיש אלטרנטיבתה. אבל כדי שהתוכניות הללו יוכלו להתמשץ צריך קודם ליצור את התשתית הפוליטית למימושן - צריך להביא לנזונה של מפלגת העבודה בבחירות. "אני לא מאמין לעמיר פרץ עד שיוכיה עצמו במשמעים", אנחנו שומעים מכל עבר. אבל ברור שעמיר פרץ לא יוכל להוכיח את עצמו במשמעים אם לא יזכה קודם לכן העם בבחירות. הבעת אידאומון באльтרנטיבתה כמוות הטענה, בפרש ובמופז, בכלל אלה שודרו את החברה הישראלית אל סף התהום.

לא ניתן שהישראלים לא מבינים את התקווה הגלומה בבחירהו של פרץ. משומך צרייך להפיח מחדש את התקווה. צריך לפעול, לכתוב, לדבר ולשכנע את הישראלים להאמין מחדש בכוחם, כדי שבים הבחירות ישמש כל אזרח בכוחו הפוליטי כדי לשנות את המציאות.

>> יקרים להחריד, מעל ליכולתם הכלכלית של רוכב הישראלים, ובין מצב שבו יכולם כל צער וצעריה ללמידה אוניברסיטה בתכנית מיימון נוחה (כפי שמציעה يول תמיר)? לא. מן הסתם הם רואים את ההבדל. אלא שאינם ממשינים להבטחות. ולא משומש שהבטחות נראות חסרות-shore או בלתי-אפשרויות ליישום, אלא פשוט משומש שהישראלים מיוושים.

וזם הישראלים מיוושים, הרי שהמעשה הפוליטי החשוב ביותר כתה הוא החזרה התקווה. בගליון זה של 'חברה' ניסינו לתרום את חלכנו במאמץ להחזיר לישראל את התקווה. שרטטנו כאן קווים לדמותו של עתיד אפשרי, בתחוםי החברה, הרווחה, הכלכלה, הבריאות, החינוך והבטחון. לא מדובר בחזונות אוטופיים אודות מלכות הצדק המוחלט' ואפילו לא ב'תוכניות חומש', אלא באפשרויות ריאליות ומידיות: צעדים ראשונים של מדיניות חברתיות-כלכליות סוציאל-דמוקרטיות. כשהשתחלנו לתכנן גליון זה של 'חברה' קראנו לו 'גליון מה האימים': מה ימים הראשונים של ממשלה סוציאל-דמוקרטית בישראל. התוכניות שמציגים כאן כותבים שונים

הברוסה הפכה לשוק ספקולטיבי שעוסק בשער הכסף ולא בהשקעה בחברות. במקומ שכספי החסכו ימשכו חמצן כלכלי לפיתוח מיזמים, הכספי מושקעים בסחר במניות, צעד שלרוב אימן מניב צמיחה כלשהי.

New Deal | עמ' 6

לאחרונה הסתבר כי הדרך היחידה לשפר הישגים וסיכויים ולהקנות את שוויון ההזדמנויות המיחיל – היא לשפר את המצב הכלכלי בתנאי התלמידים. רק משתנה זה הצליח ליצור شيئا' ממשועוט.

איגרת לשרת החינוך החדשה | עמ' 12

הדיבוק סירב לצאת גם כsenseless חבר קיבוץ. כשהמכבי הייתה מגיעה לאצטדיון של הפועל חיפה בקרית-ח'ם (היום פריקט מד'ו), אוטומטיות היה מארנן הסעה מהקבוץ, למרות שהדורר לשם וchezro היה רוויה בקרצוצים של חברים אוחדים כלפי.

עזרא דלומי על המצב | עמ' 15

גבלות בטוחים ומוכרים	4	
תനית מה ימים הראשונים לממשלה		
שמאלית בתחום המדיני-ביטחוני		
מיכה אשחר		
יצחק שדה	New deal	6
←		
לימוד מהצלחות?	9	
המדיניות הכלכלית-חברתית		
של ממשלת רבין 1974 – 1977		
דוד נתן		
איגרת לשרת החינוך החדשה	12	
←		
אם כל כך טוב אז למה כל כך רע?	15	
עזרא דלומי על המצב		
איר רון	מדיניות ילד ומשפחה בישראל: מאיין ולאן?	16
תמר גולדמן	קליטת יהודית אתיופיה	19
פיתוח בר קיימת		
תനית 100 הימים לממשלה החדשה		
גלעד אוסטרובסקי		
אסי סיקורל	שייה לבריאות?	24
עוופר סיטובן	העכבייש מה ברשות?	26
←		
"להחזיר לקולם של המושתקים, שהתרגלו תמיד לדבר בלחש, את הדצלבים הגבוהים"	27	
בקשות ספרים על ספרו של יובל אלבשון 'זרים במשפט' עופר סיטובן		
עמיית בן-צור	ישראל ציונית סוציאל-דמוקרטית	30

'יס"ד (ישראל סוציאל-דמוקרטית) היא התארגנות אנשי שמאל-חברתי אשר מטרתה לקדם את הדין הציבורי בשאלות חברתיות-כלכליות ופוליטיות-תרבותיות פנימיות. 'יס"ד מבקשת להציג נקודות מבט סוציאליסטי, כמשל גנד למגמות ההתפרקות וההפרטה, המאפיינות את החברה הישראלית בעשורים האחרונים. רבים מחברי 'יס"ד פעילים בעמותות, ארגונים וחובות השוקם ברוחבי הארץ בתיקון חברתי במישור המקומי, וחברים בה גם אנשים פרטיים.

אתם מוזמנים להיכנס לאתר הבית של 'יס"ד': www.yesod.net

גבולות בטוחים ומוכרים

תכנית מאה ימים ראשונית לממשלה שמאלית

בתחום המדיני-ביטחוני

:: מיכא אשחר

מכירות בישראל כל ואך שוללות את זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית ולריבונות בחלק כלשהו של ארץ ישראל. חלון אף נוקטות צעדים, כגון עידוד הסטה, מימון ועורה אחרת לפיעילות טרור נגד אזרחים תמיימים, ופגיעה ברכיבונות ישראל. א-סיטטריה זו שומטת את הקרע מתחת לטיעונים של אותן מדיניות בדבר הא-סיטטריה הקיימת לאורה בין המדינות בנושאים אחרים, כגון נשק, עצמה צבאית ותמיכת ארצות הברית.

למרות זאת על הממשלה לפעול להגשמה סעיף 4.7 בהסכם השלום עם ירדן הקובע כי: "הצדדים מתחייבים לפעול בעניין של עדיפות, ובמהירות רבה ככל האפשר, בהקשר של קבוצת העבודה הרב-צדדית לענייני בקורת נשק וביתחון אזרחי, ובמשותף, למען אלה: א. כינונו של מזור התיכון של אזור החופשי מבריות ומתקוממות עוניות. ב. כינונו של מזור תיכון החופשי מנשך השמדה המונית, קונגנציונלי ולא קונגנציונלי כאחד, בהקשר של שלום כולל, בר-קיימא, ויציב, המאפשר בויתור על השימוש בכוח, בהתאם וברצון טוב".

גם ללא יוזמה לモ"מ לשולם מצד מדיניות ערביות, הממשלה תפעל לקיום המשך לתהיליך מודיעיד בנושא פירוק הנشك להשמדה המונית.

ממשלה ישראל צריכה לחזור להשגת הסכם-קבוע עם הפלשתינים, המבוסס על העיקורון של שתי מדיניות לשני עמים', על מפת הדריכים שהציגה ארצות-הברית ב-30 באפריל 2003 ועל הערות ישראל למפת הדרכים שהוצעו ב-25 במאי 2003. הממשלה צריכה לקרה לנציגות הנבחרת של העם הפלשטייני - כל נציגות שנבחרה בכחירות וديمقراطית - להכיר בישראל ובזכותו של העם היהודי להגדרה עצמית ולריבונות מדינית בתוך גבולות בטוחים ומוכרים. הממשלה תקרה לנציגות כוז, לקיים משא ומתן עם ישראל לשם השגת הסכם שלום

מדינת ישראל צריכה לחזור לשלים ולראות בו יעד אסטרטגי, ערך אנושי וחינוכי ראשון במעלה, תנאי לכינון חברה צודקת, שבמרכזها בני-אדם חופשים מפחד. נקודות ראשוניתות לתכנית ביטחונית ישראלית.

ממשלה ישראל החדשה צריכה להצהיר כי תהיה מוכנה לויתורים מפליגים על מנת להשיג שלום. ישראל צריכה לקרוא לכל מדינות האוור שעדיין לא חתמו על הסכם שלום איתה, להיכנס מיד למשא ומתן לשלים על בסיס הכרה הדידית בזכויות, על בסיס החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338 ובהמשך לשיחות מודיעיד מ-1991. מלחתת-ברירה שלא מתוך כוורת ביטחוני או מדיני קיומי, אינה בגדר המותה. لكن צריכה הממשלה לקבוע כי הביטוי 'אבלות בטוחים ומוכרים' שמצויר בהחלטת מועצת הביטחון 242 מכון לגבולות בני-הגנה. הכוונה לגבולות שבתוכם ישראל לא תהיה נאלצת לצאת למלחמה יזומה לנוכח כל איסם-בעין, אלא תוכל להגיב על מתקפה קודמת. בהסכם שביית הנשק מ-1949 נקבע במפורש (זהה דוקא עקב התעקשותן של מדיניות ערבית) כי אין מודרך בגבולות ביןלאומיים מוכרים - אלא אך ורק בקוים שמטורם לסמן עד היכן ינוועו כוחותיו המזוינים של כל צד. זו צריכה להיות הנחת בסיס של כל הממשלה הישראלית החיפה לשלים - הגבולות הקבועים צריכים להיות בני הגנה ולאו דוקא קווי הפרדה נشك מתוקפה כל שהיא.

לשם השגת מטרות אלו ניתן לשкол הקרה ברכיבונות של מדינה אחרת על שטח הנtanון לשטיטה וניהול ישראליים. כמודל יכול לשמש הסכם שלום עם ירדן המאפשר חכירת שטחים חקלאיים בערכה - שטחים הנמצאים בירדן, ויישרائيلים מעברים אותם. נעצרנו בעוד ישראל אינה שולטת את קיומן של שכנותיה ואת זכותן לביטחון ולריבונות בגבולות בטוחים ומוכרים, הרי כמה מהן אין

בהסכם שביית הנשק מ-1949 נקבע במפורש (זהה דוקא עקב התעקשותן של מדיניות ערבית) כי אין מוחבר בגבולות ביןלאומיים מוכרים - אלא אך ורק בקוים שמטורם לסמן עד היכן ינוועו כוחותיהם של כל צד. כוחותיהם המזוינים של כל צד.

יש לישראל עניין מובהק בכינונה של חברה אזרחית פלשתנית דמוקרטית יציבה המושתתת על קיומן של זכויות אדם אוניברסליות, ועל מערכת עבודה המבוססת על הסכמים רחבים.

הממשלה תשים דגש על
אכיפת חוקי העבודה בעת
העסקת עובדים פלשתינים
בישראל.

בתוקופה הקורובה (עד חודשיים) יש לבקש שותף פלשתיני המקבל עקרונות אלו והמסוגל לקבל אחריות לנעשה בשטחו, והוא אומר – לקיים מונופול על השימוש בכוח. אם יתברר כי אין שותף כזה, תבע ישראל צעדים חד-צדדיים המודיעים לשמר על אופייה של ישראל כמדינת העם היהודי, וכן על האנטרס הישראלי בגבול בר-הגנה.

של קבע שישים את הסכום בין העמים. תנאי למשא ומתן כזה, המזוכר גם ב'מפת הדרכים', הוא יכולתו של הצד הפלשתיני להיות אחראי לנעשה בשטחו. ללא אחריות כזו אין טעם לקיים משא ומתן.

הממשלה תאפשר צריכה להתנגד בתוקף לכל איזור של 'זכות השיבה' של פלשתינים לתחומי מדינת ישראל, בכל הסכם, טוות הסכם או הצעה למשא ומתן עם הפלשתינים או עם צד כלשהו בסיכון היישר-ארבי. מימוש 'זכות השיבה' סותר באופן שאינו ניתן ליישוב את העיקרון של 'שתי מדינות לשני עמים', והוא מתכוון לחיסולו של ישראל כמדינה יהודית וodemocratic. לפיכך אסור לישראל להחליט בהחלטת בזלות כזו. כמו כן אין להשתמש בהחלטת עצרת האו"ם 194 כבסיס להסכם או מומ"מ לשולם.

בתוקופה הקחבה (עד
chodshim) יש לבקש שותף
פלשתיני המקבל עקרונות
אליהם והמסוגל לקבל אחריות
לנעשות בשטחו, והוא אומר
– לקיים מונופול על השימוש
בכוח.

צדדים אלו יכלולו:
1. נסיגה מיישובים ישראלים שונים לשם קיזור
קווי גבול וצמצום מוקדי חיכון עם אוכלוסייה
פלשתינית.
2. חיזוק גושי התתיישבות גדולים ואזרורים בהם
מספר התושבים הערבים קטן. בין אזורים אלה
יהיו: גוש עציון, אריאלא ובקעת הירדן וכן רמת
הגולן.

3. המשך בניית גדר ההפרדה. במקומות בהם
הגדר עדין לא בנוהה, יש לשකול מחדש את
תוואי הגדר באורך פרטני על מנת למזער פגיעה
בתושבים ערבים, פרנסתם ואורח חייהם.

גם במקרה של צעדים חד-צדדיים, ישראל
תעשה שימושים לשפר את התשתיות בשטח
הנתון בשליטתה. מאמצים אלו יכללו הגדלת
פוטנציאל המים באמצעות הקמה של מתקני
התפלה וכן הגדלה של אפשרויות התעסוקה
בשטח הנתון בשליטת ישראל. ישראל תהיה
אחרית לא רק להם, אלא גם לרווחם של

התושבים הערבים בשטח נתון לשילתה.
במקרה של הכרזה פלשתינית חד-צדדית על
הकמת מדינה, תכירין ישראל על סיפוח כל
השטח שהוא נתון בשליטתה בספטמבר 2000,
ועל החלטת החוק הישראלי בשטח זה.

למדינת ישראל יש עניין בכלכלה פלשתינית
משגשגת המבוססת על יכולתו של המשק
הפלשתיני לייצר מוצרים בני-קיימא וכן להוות
שוק למוצרים ישראליים כאלה. לשם כך יש
ליישרל עניין מובהק בכינונה של חברת אזרחית
פלשתינית דמוקרטית יציבה המושתתת על
קיומן של זכויות אדם אוניברסליות, ועל מערכת
עבודה המבוססת על הסכמים רחבים.

ממשלה ישראל צריכה לחזור לשילוב של
המערכות הכלכליות באמצעות שימוש
פלשתיני-ישראלית משותף בתשתיות אזרחיות.
למשל: נמל אשדוד, כולל אפשרות לרציף נפרד
בניהול פלשתיני; מפעלי מים כולל התפלה,
אגירה והובלות; תשתיות חשמל כולל ייצור,
הובלה והשנה; מסילות ברזל וקווי תקשורת.
צעד מרכזי לחיזוק המערכת הכלכלית יהיה
הכנת תנכית מקיפה לשיקום התעסוקה, מערכת
החשמל והחימם האזרחים ברשות הפלשתינית.
בקשות למים פרויקטים גדולים יגישו שני
 הצדדים ייחודה. כמו כן יוגש בקשות מימון עבור
 הקמה של מקורות תעסוקה עבור פלשתינים,
 בתחום השטח הפלשתיני.

הממשלה תשים דגש על אכיפת חוקי העבודה
בעת העסקת עובדים פלשתינים בישראל. תיכון
הקמת מגנון מיוחד שיעסוק בכך. כל זאת מתוך
כוונה להשוו את תנאי העסקת של עובדים
פלשתינים לאלו של עובדים ישראלים.

הממשלה תקבע כי היה זה שגיאה "להעניש"
את מגנוני הממשלה הפלשתינית בינוואר 2006,
עקב ניצחון החמאס בבחירות. לישראל אין
עניין בהתומות הרשות ובקריסת השירותים
הציבוריים בה.

מיכא אשר הוא
חבר קיבוץ קטרה

ketura-aquaculture
@ketura.ardom.co.il

New deal

):: יצחק שדה

אבל משבר ההיידטק איננו בעיה מרכזית של המשק הישראלי. הבעיה העיקרית זו העוני ושותפותה מטעם הבניינים. כדי לפתרו בעיות אלה יש להבין את הגורמים העיקריים שהביאו למשבר הנוכחי. כאן אמונה ארבע סיבות עיקריות:

:: הרבה מוצרי צריכה מיובאים מסין. כתוצאה לכך, גודלו ממדי האבטלה, ושכר העבודה בחלוקת מהפעלים אינו מתרומות מעלה שכיר המינימום.

:: מחירים הדירות בישראל גבוהים מאוד יחסית לשכר המוצע. הדבר גורם לווחק כלכלי במשפחות המשלחות משכנתא או שכיר דירה, ולמייתון עמוק בכל ענפי הבניה.

:: מדיניות הירביה והמטבע של בנק ישראל שיטקה את כל ענפי הכלכלת הבניינים על אשראי, ומעיקה על הייצור המקומי.

:: המשק הישראלי קטן ומבודד, ומשופע במונופולים דורסניים.

מה סומך לנשوت בעת הזוז?

התערבות ממשלתית להוספת מקומות תעסוקה:
בתנאי שוק גlobליים, כוחות השוק החופשי לא יפתחו את בעית העוני והابتלה. הזרמת כספים לצרכנים (באמצעות הגדלת תקציב המדינה, או בהעלות שכיר על חשבון המעסיקים) לא תנסה באופן מהותי את התמונה. כסף נוסף בידי הצרכנים ישמש בעיקר ליבוא מוצרים מחול". לכן, על המשלחת להניע עצמה את גלגל המשק, באמצעות מיזמים המספקים אלפי מקומות תעסוקה.

יש החובבים שהמשלחת לא תצליח להפיעיל את המשק, והש��עותיה יגromo רק להפסדים. בעוד טיעון זה אפשר להעמיד את בזק, חברות החשמל ועוד תאגידיים שהצליחו להרים פרויקטים גדולים, שספקם את המגזר הפרטיה היה יכול להם. יש עוד לזכור כי ישן השקעות שהמגזר העסקי אינו יכול או שאינו רוצה לבצע. אנשי עסקים

הأشك הישראלי לוקה במחילות רבות. כדי לרפא מחלות אלו יש צורך בתכנית מקיפה. כאן אציע תוכנית בראשי פרקים, אשר לדעתי תאפשר לשנות לחלוון את מפתח העוני, ליצור תנאי חיים נוחים לכלל האוכלוסייה ולבנות כלכלה איתנה למדינת ישראל. התוכנית המוצעת קוראת תיגר על המכשכה שהתערבות ממשלתית פוגעת בהתפתחות המשק.

ממשלה מחשבת את החוץ
מחברותיה (ופמי'זם)
שקבליים עושים עברוה
בצורה שונה: הכנסות בנייני
הוצאות, כמו כל עסק רגיל
ובנוסף לכך הכנסות מיסים
על אותו מיזם.

ראשית אתחיל במצב הקיים במשק. באוקטובר 2000 פרץ משבר כלכלי חמוץ, שנבע משבר כלל עולמי בענפי היידטק. המשבר הותיר את המשק הישראלי במעורמו, ומכת העוני שהיתה קשה עוד קודם לכן, החלה לנגס גם בשכבות הבניינים. בניגוד לדעת משרד האוצר, שטוען שהמשבר חלף, לדעתי, המשבר עדין כאן. רוב ענפי המשק נמצאים בנמנמת, ועיקר הפריחה נראה שוב בענפי היידטק המייצאים לחו"ל. ענפים אלה מטבחים אינם חסינים. הפוטי להעביר ייצור ופיתוח היידטק לארצות בהן כוח העבודה זול יותר, גדול יותר; ענפים אלו נוטים להיות מושפעים מתנודות בסחר העולמי, ומדי כמה שנים מתחולל שלפל בסחר הבינלאומי. כמו כן ענפי הייצוא מושפעים קשות מהמצב הבתחוני. יתרכן שהששוג בהיידטק ימשיך, אבל ודאי שאין לתלות את גורל המדינה בענפים אלו.

הסתדרות החופאים פרסמה נתונים ששוודו בחදשות ברשת ב', יומן ב' 30.1.2006, בשעה 15:00. הנתונים

עוסקים בקשר בין המצב הכלכלי לבין השימוש ברפואה מוגעת. כשליש מהאזורים נמנעים מלודוש שירות רפואי בשל מגבלות כספיות. 40% מהם סובלים מהרעה משמעותית במצב בריאותם עד כדי אשפוזם. 9% מהילדים בישראל אינם מקבלים שירות רפואי מוגעת כגון רפואיים, בדיקות תקופתיות וכו'יב. מוגש בהקשרו לנחמה שרטוט שלא רזהה עניין. הם בודק בין בית החולים לבתי הקברות.

הקרחן
קצת
כל מה
ללא
רמי'
צבע

**השימוש המופרז בכך עבודה
זול מונע יום את התיעילות
בענף הבניה.**

צמצום משמעותי של התשלות בעובדים ורים

ה歇ר הנמור המשולם לעובדים שאינם ישראליים מונע פיתוח והתייעלות בכמה ענפים ובראשם - הבניה והחקלאות. שני שיטות הבניה למקובל בעולם המערבי יאפשרו לשלב יותר ישראליים בעבודות הבניה. השימוש המופרז בכך עבורה זול מונע יום את התיעילות הענף. גם בעבודות החקלאיות יש מקום לשני חלק משיטות העבודה. הדברים אינם פשוטים כל, ונדרש מחקר ופיתוח כדי למכן חלקים מענפי החקלאות. מכון ולכני אינו חוקר ומפתח בתחוםים הללו, עקב העדר תקציב, ובשל שכר העבודה הנמור המשולם לעובדים התאילנדים בענף.

שיפור תנאי שכר העובדים

**דירות מגורים יקרות לא יצנו
בmeshcnata ממשלתית. בדרך
זו הממשלה תכתיב את
מחיר הדייה לצרכן.**

מרכזו של המשלחת המזמין ברשיון (כמו קווין אווטובוסים, גדר הפרדה, התפלת מים, רשתות טליזיה, חברות סלולר ועוד) יכולו סעיף המחייב לשלם שכר הוגן לעובדים. היום דורשים תנאי המחייב לתפקיד ציבורית מהוכין רק מחירים זולים, ותנאי שירות נוחים לציבור הנוסעים. איש אינו נדרש לתנאי העבודה של הנהג. האם 5,000 ש' ברווחו למשרת הנהג אוטובוס עולים בקנה אחד עם טובת הציבור? בעצם חברות האוטובוסים הוסכות במשכורת הנהג וכן מצליחות להוזיל את דמי הנסעה. אסור למשלחת להסכים למצב מסווג זה.

יש להעלות את שכר המינימום בהדרגה, תחיליה בענפים חזקים שאינם מתמודדים מול יבוא זול, כמו בנקים, שמירה, נקיון. אחר כך, עם השיפור

לא ישקיעו במיזמים שהרווח בהם אין ברור, או שמתפרס על פני שנים מרוכבות. מעבר לכל אלה חשוב לדעת שלעתים פרויקט שאינו כדאי העסקי הכספי הכספי, יכול להיות רוחני למשלה. עסק פרטי מאמין את רוחחו כהנסות בניכוי הוצאות, הדינה: מכנו במליאן ש, והוא צאנו 700,000 ש', אז הרוחחנו 300,000 ש'. אם הוא צאנו יותר מאשר הרוחחנו, אז הפסדנו, והוא צאנו של העסק להסגר או להימכר במקרה. לעומת זאת, ממשה מאמין את הרוחח מחברותיהם (ומיזמים שככלנים עושים כמו כל עסק רגיל, ובנוספ' לכך הכנסות ממיסים גם כאשר הם מפסידים: ארנונה, מס הכנסה ובוטח לאומי עבור השכירים (מנוכה ממשכורות העובדים מדי חודש); תשוממי מע"מ (גם עסק מפסיד משלם מע"מ); מע"מ ומקס' שימושיים העובדים כאשר הם קונים בחניות (אם השכירים היו מובטלים ללא הכנסה, מן הסתם היי קונים הרבה פחות, ומשלים פחות מסי קניה לאוצר); מס הכנסה שימושיים הספקים המוכרים לעסק המפסיד וכו' וכו'). בהערכתה זהירה, חברות משלתית המוכרת במליאן ש' לחודש, ומוציאיה על ממשכורות ספקים וכו' סך 1,200,000 ש', עדין נחשבת כרווחית עבור קופת המדינה.

משמעות הדבר, שמשלחת יכולה להרים פרויקטים רבים, שהגורם העסקי אינו יכול להם. ובכל מקרה רואה את תומנת המשק כולה. פרויקט המספק תעסוקה לאלפי עובדים הוא כמובן גם אם אין רווח כלכלי ממשמעותו בצד.

ישנם כמה מיזמים שהמשלחת יכולה אף חייבות לפתח. למשל: ייצור תחליפי דלק - ניצול אנרגיה שימוש נגב, ורוחה בהרים; התפלת מים; ייצור תוספי תזונה - שוק שmagal מיליאונים כבדים, ורוכבו מייצר בחו"ל; ייצור רכבים בארץ (מדינה שיכולה לייצר מטוסים, יכולה לייצר גם מכוניות).

כדי לבצע מיזמים מסווג זה, על המשלחת להקים חברות ממשלתיות, אשר תמנענה העברת קווי ייצור לחו"ל, ותשלמנה שכר הון לעובדים (לא שכיר מינימום). אין כל הגין במסירת פרויקטים כאלו ליום פרט, שלרוב אינו נוטל שום סיכון על כספו (הממשלה מתחייבת לקנות את מוצריו), ומשלם ממשכורות לא הוגנות לעובדים. כמו כן, יש להקפיד ש גופים ממשלתיים יעדיפו במכרזיהם את התעשייה המקומית על פני מתמודדים מחו"ל, והעדפת יצירות מחו"ל תעשה רק באישור מיווה.

מטרותיה המדרינה יופנה לעידוד רכישת דירות, כמו צען.

שוק ההון ומיסים

הבורסה בישראל לרוב אינה מגייסת הון להשקעות, להפף, היא מונעת מכספיים לא מנוצלים לשימוש מנוע לצמיחה המשק. הבורסה הפעילה לשוק ספקולטיבי שעוסק בשער הכספי ולא בהשקעה בחברות. במקומות שכפני החסכו ימשו חמצן כלכלי לפתוח מיזמים, הכספיים מושקעים בסחר במניות, צעד שלרובה אינו מניב צמיחה כלשהי. הממשלה אמורה לשים סוף לבועה זו, ולנתב את הכספיים להשקעות אמריתיות המובילות צמיחה ותעסוקה.

האוצר העביר תכנית רב שנתי אשר תפחית את מס החברות ל-25%, במקומם 36% שהיה מוקובל עד 2004. הפחתת מסים זו תביא בהכרח להקטנת התקציב כולם ובמיוחד התקציב החינוך, הבריאות והרווחה. ראוי לממשלה לבטל מידית את מחשבת האוון הזה, ולהפחית את המסים רק בענפים הנחוצים בסכנה של זליגת הייצור אלழ'ן למדינתה.

היריבת בארץ עדין גבואה, כ-9.5% לצרכן. הגיעו העת לשים קץ לקרטל הבנקים. כמו כן צריך לקבוע מירוחים מקסימליים בפער הריבית שגובים הבנקים. רצוי גם להפחית את ריבית בנק ישראל באחוזה וחצי. המלחמה באינפלציה יכולה להיעשות בדרכים אחרות. הממשלה יכולה למנוע פיחותים בשער השקל, ללא שימוש בשנק הריבית באמצעות איסור על סחר ספקולטיבי במטבע חזן.

המשק הישראלי קטן, ולכן ריכוז בהרבה ענפים: קרטל בנקים, מונופול או דו-פלט בתחום המזון, עתונות, רשותות, תקשורת, אנרגיה, קרקע, ועוד. חלק מהאינפלציה נגרמת מהעלאות מהירים שרירותיות שנוקטים מפעם לפעם מונופוליים אלה. הממשלה לפפק על מונופוליים אלו, ואך לאיים עליהם בהקמת חברה ממשלתית אשר תפעל במקרים נמוכים מהחרבי הקרטלי.

ישום פרק זה יביא להתייצבות השקל על ערכו היראיי כנגד הדולר והיورو, הריבית תהיה נמוכה, גiros הון לעסקים יהיה קל, וכך סביבת העסקים תהיה נוחה מאה.

ניתן לבצע שינויים מבניים אמיתיים במשק, אשר יאפשרו משק איתן. הדבר דורש מהממשלה ויסות כוחות השוק, והתערבות

שיירה באמצעות מיזמים ציבוריים.

במצב הכללי, ניתן יהיה להעלות בהדרגה את השכר גם בענפים אחרים. חברות כח אדם תהינה חברות המגייסות ערכדים (ולעתים גם מפקחות על העבודה), ויאסר עליהם להעסיק עובדים במישרין.

בנוסף יש להנrig פנסיה חובה לכל עובה.

ענף הנדל"ן

כפי שציגנו, מהרי הנדל"ן בישראל מופקים. משמעות הדבר שחלק משמעותי מהמשפחות מתקשות או אין יכולות לרכוש דירה. כתוצאה לכך כל ענפי הבניה נתונים בשפל חמור, בשל חולשת הביקושים. כאמור, שהכנסות המדינה מנדלי"ן קטן מאד. נכון, נכון היה להזיל מיידית את מהרי הקרקע, אלא לאחר 16 שנים של מחירים מטורפים, כדי לא לפגוע ברובות את מהרי הקרקע, כדי לא מיטב כספם או רוחם מהשורה שהשקיעו את מיטב כספם בדירות מגורייהם.

מה הפתרון למצב מסובך זה? ראשית, להקפיא (בشكلים) את מהרי הקרקע של מינהל מקרקעי ישראל לארבע שנים, וכך ישחקו מהמחירים (יחסית לאינפלציה) בכ-10%. שניית, דירות מגוריים יקרות לא יזכו במשכנתא ממשתנית. בדרך זו הממשלה תכתיב את מהרי הדירות לצרכן. שלישיית, הממשלה תעניק משכנותאות נכבדות בריבית אפסית, ורוכש הדירה יוכל לפרקע את ההלוואה על פני שנים מרוכבות, או בצווק העתים לשלם רק את הריבית. משמעות הדבר, שבמצבים מסוימים, משפחה תשלם משכנתא של 700 ש"ח בחודש, במקום

2,500-3,000

יש להציג שהימון לתוכנית זו יבוא מעצם הגדלת עסקאות הנדל"ן. המדינה גובה את רוב עלות הבניה – מחיר הקרקע, מע"מ, ומסים שונים ומגוונים. כאשר תתחדש פעילות הבניה בארץ, יזרמו מיליארדים לkopfat המדינה, וחלוקת

הבורסה הפעילה לשוק ספקולטיבי שעוסק בשער הכספי ולא בהשקעה בחברות. במקום שכפני החסכו ימשו חמצן כלכלי לפתח מיזמים, מושקעים בסחר במניות, צעד שלרובה אים מניב צמיחה כלשהי.

קצר

הקרון

ברשימה קדימה יש כמה קשרים מובהקים בין הון לשפטו. כך למשל

חו"ח אודי ברחל, במקום 41 ברשימה קדימה. "אם יבחר ברחל"

לכנתה תהיה זו בעבו סגירת מעגל. עבזה בשירות המדינה בנסיבות מס הכנסה,

מעבר חד לעולם העסקי, וחזרה לשירות הצבא – הפעם כמחוקק.

ברחל (44) המכונה מתקן המס של האלפיון העליון... לטובת כהונה כפרלמנטורazon

ברחל את לקוחותיו הכבדים, בהם נוח' דנקור והחברות בקבוצת א'ז'יב, לב' ביבי

וקבוצת אפריקה ישראל, אלף אקיוב, אברהם ביגר ושופרסל, חברות לומונס

הנסחרת בנאסדי'ק, החברה הבורסאית תפוח, חברת הבניה היזמית קנדיה-ישראל,

קנותה הון סיכון, חברות עירניות של תל אביב וכמה רשותות מקומיות. מתוך כתבה על

מוסדי קדימה, הארץ'

לلمוד מהצלחות?

המדיניות הכלכלית-חברתית של ממשלה רבין 1977-1974

♦ דוד נון

המעשה החברתי

מצד שני הייתה באותה התקופה גם הזדמנות לשינויי הפגנות הפנתרים בשנים 1971-1972. יצרו אוירה של 'דורש שינוי' (אם-כ כי מלחמת יומ-כיפור הסיטה את תשומת הלב לכיוון אחר). אל אלה התווסף דוד'ח ועדת ראש הממשלה לילדיים ונוצר במצוקה. הדוד'ח היה תוצאה של עבודת ועדת בראשות ישראל כץ, שהקmetaה הייתה אחת התוצאות של הפגנות 'הפנתרים השחורים', ופעלה בהיקף וברצינות ראויים לצין.

רבין מינה את יהושע רבינוביץ' לשגר אוצר בממשלה. כמו כן הוא מינה יו"ץ לראש הממשלה לענייני רווחה, בשם ברוך לוי. לוי, שהיה חבר בועדת כץ, הקים צוותי עבורה בשלושה מעגלים:

♦ המעלן הציבורי - הוקמה 'מועצת לענייני רווחה חברתית'. המועצה נפגשה מדי שלושה חודשים, כולל שרים, מנכ"לים, ראשי עיריות פיתוח, ראשי מعارכות, אנשי ציבור (וכהם גם

הממשלה הישראלית האחרון שנתקה במדיניות חברתית כלכלית שמאלית היתה ממשלה רבין בראשונה, שהנהיגה את המדינה מ-1974 ועד המהפר ב-1977. ממשלה זו ביצעה שניי' חברתי-כלכלי מדהים. היא הביאה לצמצום פערים והקטנת העוני, שמרה על תעסוקה כמעט מלאה וביססה את מדינת הרוחה האוניברסלית בשירותים חברתיים לכל. איך הם עשו את זה? השאלה זו חשובה לנו היום יותר מתמיד מפני שלראשונה מאז 1977 יש סיכוי להנenga שתוביל קו כלכלי-חברתי שמאל. גם עمير פרץ, כמו רבין, שמש דגש על החזרת מדינת הרוחה האוניברסלית, ובמסגרתה מצמצם פערים והקטנת העוני. פרץ יכול, אם כך, ללמד מרbin כיצד להוביל מדיניות כלכלי מרחיבת, יציבה וטובה לאזרחים.

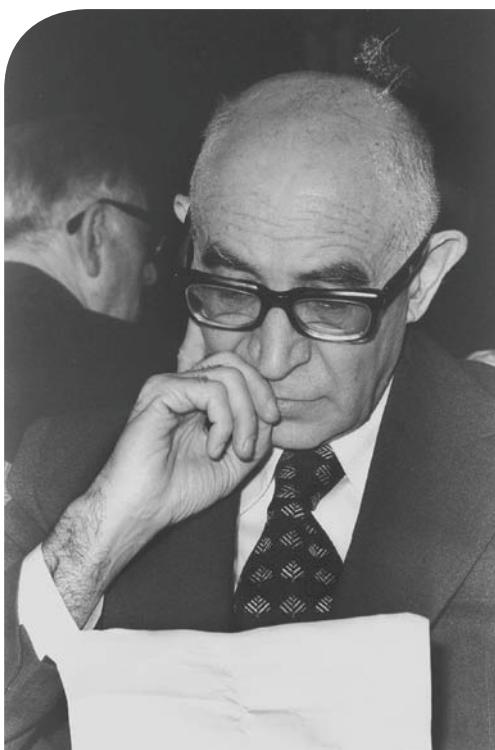
שאלה לא פחות חשובה היא מדו"ע נכשלת ממשלה רבין בבחירה ומדובר גם היום כמעט אין יודעים על היגיינה הגדולים בתחום הכלכלי-חברתי. חשוב לזכור גם מכשולנותיה של ממשלה רבין כדי שלשלטון השמאלי, לכשיבוואו, לא יארך רק ארבע שנים, או פחות. כאן אשורט אם כן את עיקרי המדיניות של ממשלה רבין ושר האוצר שלו יהושע רבינוביץ' ואבדוק מה מתוך מדיניות זו ישים גם היום.

נתוני הפתיחה של ממשלה רבין היו קשים. הוא נכנס לתפקידו כראש-ממשלה ביוני 1974 לאחר המשבר הגדול של מלחמת יום הכיפורים. המשבר היה חברתי ופוליטי אבל גם כלכלי. מבית סבל המשק הישראלי מאובדן תוצר של כמעט שנה שלמה בגין מלחמת יומ-כיפור; מחוץ לשבר הנפט בעולם הביא לתחילה השתוללות ההון הכספי, לעליית מחירי היבוא ולהיסול איטי של מדינת הרוחה המערבית באמצעות התופעה החדש שנקראה אז, כמו היום - הסטגליציה - שילוב של אבטלה ואיינפלציה. המצב הנוכחי כל בערים גדולים, עוני ומדינת רווחה בחיתולים.

חשוב ללמד גם מכשולנותיה של ממשלה רבין כדי שלשלוטן השמאלי, לא יארך רק ארבע שנים, או פחות.

**העצמאות הכלכלי שינוי כלכלי
קיומי**

וuncan, בתהילך הדורגתי, הכלכלה התאוששה. לא היתה כמעט צמיחה בשנים 74-77, האינפלציה עמדה סביר 30%, אבל המינוס הגודל נסגר. ב-76 החלה עליה דרמטית ביצוא, 77-78 היו מתווכנות להיות שנות החזרה למתווה צמיחה. מתוויות המדיניות היו מודיעים לכך שאפשר היה להגיע לצמיחה מהר יותר, אך אז אי-אפשר יהיה להרחיב תקציבים חברתיים. רביינוביין הסביר שכדי להניע את הצמיחה צריך לנקוט חוות גלם במטרע חזן, קניה רוחבה תעלה את האינפלציה - בגלל התיקירות בכל העולם. כך ייאלצו לבצע מדיניות של קיזוצים. لكن העדיפו את הצמיחה האיטית.

מה היה מטרת ההליכה על סף התהום? שמירה על תעסוקה מלאה, והגדלת תקציבים חברתיים. הנה דוגמא אחת למדיניות ממשל ז'ן, שהיא לבאורה ימנית: ב-1975 ישמה הממשלה את רפורמת בז-שרי' במיסוי, שכלה הורדת המס השולרי, ופישוטו וכן ביטול פטוריהם ובאים ומוסכמים. בנגדור למראיות העין הראשונה הייתה הרפורמה צעד מצמצם פערם. היא תיקנה עיזותים רבים שהצטברו במשך שנים רבות במס הירושלמי ואפשרו למעמד הבניינים הגבוי להעלים הכנסות רבות. התוצאה של הרפורמה הייתה עליה בגבית המס. ובנוסף

ההשתתפות נציגים משוכנות ועיריות ששתחו את כל תחומי הרוחה שקדמו אן. בדינום מהפנתרים). היו אלו דינומים ציבוריים ופומביים על הפקזיות שנראו להם בוגרות.

- רואה הטענה כי מטרת המוניטין היא לסייע לאנשים לחשוף אובייקטים מסוימים בפניהם.
- הטענה היא שמדובר במקרה של מושג אחד בלבד, לא של מושגים רבים.
- הטענה היא שמדובר במקרה של מושג אחד בלבד, לא של מושגים רבים.
- הטענה היא שמדובר במקרה של מושג אחד בלבד, לא של מושגים רבים.
- הטענה היא שמדובר במקרה של מושג אחד בלבד, לא של מושגים רבים.

המוציא הגרלי

עיקר השינוי נעשה בשורה הכלכלית. הצעד הראשון של ממשלה רבין היה לא להתפרק למשתון, לא לאפשר בוופין דרמטי את התקציב הדנייניגן, למורות המצב הכלכלי הקשה, לא לקצץ לקצץ לשוב לקצץ ולדרוש מכולם להדק הגורות. גם החוב הענק שיצרה מלחמת יום-כיפור וצמום דרמטי ביתירות מطبع החוץ לא גרמו לרבין ולרבינוביץ' להתוות מדיניות של ריסון כלכלי. קיצוני שהיה מתפרק במחיאות כפיים בקשר כלכלאים בארץ ובעולם (תאזרו לכם מה פרס אוביבי היו עושים עם הזדמנויות בלתי-חוורת שכונו, שכוכב-1-1 -LEM מסכימים ש策יך מדיניות ריסון הוצאות. זו הייתה יכולה להיות הזדמנויות מצוינות מבחןת הנדרלת העושר למעטם, "הगמתה" ההשוויה ברווחה והאדם ברללי).

מהה עשתה אם כך ממשלת רבין? היא נתקלה מדיניותו ורISON מסוגת מאוד ובמקביל הגדילה את התקציבים החברתיים. תארו לכם את ישיבות ווערת הכספי של הכנסת, כאשר שר האוצר ר宾וביץ' ואנשיו מגיעים לדוח על הצעדים הכלכליים. כל חכ'י ימין עזקו במקולה: "לקצין, لكצין, لكצין...". יהונן ברדר טען ש"גערוון זה פשע", אחרים התקיפו את איד' קיציוון הסובדיות, ועוד התקיפו את ר宾וביץ' על שהוא רק מורי מול ההסתדרות... "לקצין" "לקצין" "לקצין". רק משה ארנס היה מאכזרי גיאו וברלל באזה מאושפער חברו.

ורובינוביין? והוא לא התעלם מהמצב ומהתגובה. הוא חזר ואמר: אנחנו הולכים על סף תהום אך נזוהרים שלא להדרר למיתון ואבטלה. התהום רכבה לפתח הכלכלת הישראלית בדמותן של יתרות מטבח חזון קטנות והולכות וחוב גדול. אך רביבוביין ורבין לא הסכימו להכנסו לדרישה רקיע'יז'ונר ורבין. סף התהום היה קייז'ונר מthan, על סוף הנדרש. כדי לא לאליל לחוב שיביא לאיבוד

בושא של התקופה
מדינת הרוחה התרבוסת
(בספרות הרלוונטיות זאת)
נקראת 'תקופת ההמרהה'),
התקציבים החברתיים גדלו
משמעותית ויחסית מ-12%
מהתוצר לכדי 19% ממענו.

בשנות השבעים עדין לא היה נהוג להגיד ש"هم לא צריכים" ולכן היה צריךabis ביטמאוות אחירות להובלת המהלך. אז עלו על נס את ה"מלחמה בשחיתות", את "שינוי מבנה הממשל", וגם את "חולשת המערכות".

פרס החל במחלים מותר
הממשלה - הוא שם רג'ליים
והופיע למלחים. בין השאר
חזר ודרש הגדלת תקציב
הביטחון ודחף את הקמת
ההתקוממות הראשונית.

מה צריך ללמד מהכישלון
זהה? כיצד לנהל את
הപוליטיקה הפניםית כך
שלא יצאו עוד ד"ש, 'שים'
ונבדים?

הלו היה "מכוונות". הסיסמאות מתאימות במיוחד להתקפה על תקציבים מלכתיים גדולים. מזכיר קצת את הימים. לא?

את החיבור בין מעמד הבינויים, שנרכו תפש את עצמו כל'ברלי בענין המדינה, לבין הימין, עשו שמעון פרס וד'ש. פרס החל ממהלך מתוך הממשלת - הוא שם רגילים והפריע למלכיהם. בין השאר חזר ודרש הגדרות תקציב הביטחון וודחף את הקמת התנהלותיות הראשונות. העיתונאות, ובמיוחד עיתון הארץ, טשטשו את דימויי הנץ הטורף של פרס והציגו את חולשת רבין ואלון במאבקם כנגד גוש א蒙ונים. כך יצירר תמונה ש'ירק פרס יכול'. כמו שرون - לא משנה מה הוא יכול, הוא יפרק את התנהלותיות השיקום, והוא יוציא ממקומות שלא הastics לוטור עליהם. ד'ש הייתה מקלט לכל אנשי מעמד הבינויים שברחו ממפלגת העבודה בנימוקים של "שחיתות" ו"הצורך במקצוענות" אבל בעצם - בגלל חוסר הרצון לשלם ولو מחיר קטן הדروس כדי שישאר חלקי החברה יכולו להציגר במסיבה. מזיכיר את הברירה לקדימה? וכך המעמד הבינוי המתמודד התאסף תחת כנפי ד'ש, שהיתה למעשה ימי'ן מוסווה.

יחד עם הימין המוצה – חירות, מפ"ל, הביאו
למהפך המילול. ומכאן, במהירות, האבטלה
גדלה וכן גם הפערים והעוני, תנווה מדינת
הרווהה נצarra. והשאר מסופר על גבנו עד
היום.

הנוהים אחרי אלילי "המלחמה בשחיתות", ה"מקצוענות" ה"רך זה וזה יכולם" לא פועל מתחוק טיפשות אלא מתחוק אינטרא. וכן גם היומ. אבל בעצם, זה מה שהם בטיפשותם חשובים כאנטロס שליהם - מלחמה לשימור פער גדול בין החלשים לחזקים. למה טיפשות? כי במלחמה זו אנשי המעדן הבינוני أولי מודמיינים לעצם שהם היו חזקים, אבל האמת היא שمعدן הבינוני נשחק כל הזמן (רף שזה קורה בהדרגה ולכן קשה להרגיש בכך) ונדחק לשוליים. הדוחקים הם אוטם חזקים שمعدן

הכינויים רואה כשותפים לו באוטו אינטראס. מה צריך ללמד מהכיישלון הזה? כיצד נעה את הפוליטיקה הפנימית כך שלא יוצאו עוד ד"ש, 'שינוי' ו'קדימה'? התשובות לשאלות אלה סובכות יותר מההילכה על סף תחום בתחום הכללי אבל אולי מוכנות פחות. השלטון הישראלי הוניח את הסולידריות בין האוזחים והפוליטיקה הישראלית יצרה ניכור אצלם גדול מהאוכלותה. תיקון המהלים הללו הוא אתגר לא קטן והוא משולב באופן בלתי ניתן להפרדה ביצורן לצמצם פעריהם כלכליים.

קבאות הילדים הוכנסו לתחשיב המס הכלול והוגדרו מודג. כך הביאה הרפואה להגדלת השווין.

בസופה של התקופה מדינת הרווחה הتبססה (בספרות היוונית) זאת נקראת 'תקופת המראהה'), התקציבים החברתיים גדלו משמעותית ויחסית מ-12% מהתקציב לכדי 19% מוננו. כל זה שונה מאד ממה שהייתה לפניה, וממה שהייתה אחר כך.

הליכה על סף תהום לא הייתה קללה אז. סביר להניח שבתנאי פתייה 'נורמליים' – בלי מלחמת ים-כיפוף והשינוי הכלכלי בעולם – התוצאות היו טובות ומהירות פי כמה. אבל מצב זה רק מדגיש כי הדרך להוציא את הכלכלת והחברה הישראלית מהפערים הבלתי נסכלים תלויות קודם כל ברכון ובמדיניות ולא "בתנאים" או ב'אנגבלות'.

הכשלון הפוליטי

התוצאות הכלכליות-חברתיות היו אם כן מוצלחות. בנוסף נחתם בתקופה זו הסדר הבנייניים עם מצרים שהיה בזמנו השג גדול וכן נפתחו חקירות בענייני שחיותן. אז למה כל זה נכלם והעבדוה נפלה במהפך של 1977? בין התהיליכים ארוכי השנים שהפilio את השלטון הארוך של מפלגות העבודה החשוב להזכיר את הניכוי והכעס של המזרחיים כלפי מפא"י שבא לידי ביטוי ממשמעותי בפעולות הפנתרים השחורים. תהילך נוסף היה הסלידה הכללית כלפי מפא"י שהפכה למפלגת העבודה. הסלידה זו התזקזה לאחר המחדל של יומן כיבופו

ההסברים הללו חשובים מאוד, אבל חשוב מהם לעניינו כיון הסבריו אחר: בחברה הישראלית היו בשנות השבעים גורמים חזקים שהძינויות הכלכלית-חברתית והביטחונית של ממשלה ריבין לא התאימה להם.ראשית, הימין המזדהר שהתגנד הן לדיניות החברתית-כלכלית והן ללו הביטחונית בគותות ובגלווי (אם כי ביצירוף הרחוב הם דיברו "לטוכת השכבות החלשות"). אבל הגורם המרכזי והחשוב שהוביל למעשה את נפילת ממשלה ריבין היה הממד הבינוני שהתרמוד כנגד מהלכים שעיקרם העברת מהאיים לשכבות חלשות.

בשנות השבעים עדין לא היה נהוג להגיד שהם לא צריים" ולכן היה צורך בסיסמאות אחרות להובלת המולך. או העלו על נס את ה"מלחמה בשחיתות", את "שינוי מבנה הממשלה", וגם את "חולשת המערךות". התשובה לערות החולות

איגרת לשרת החינוך החדשה

:: ניר מיכאלי

:: תהליכי הפרטה שהכו שורשים במערכת
במהלך העשור האחרון התעצמו והתחזקו - בתי ספר ייוזדים (פרטים במימון ציבורי) מתרבים
ומשתכפלים, חלקה של הוצאה הכספית החוץ
ציבורית, מקורות פרטיים, תרומות, עמותות
וכיווץ באלה, מתרחב. מערכות והשפעות
של גופים פרטיים, עסקים ופילנתרופים, על
סדר היום החינוכי גדלה והולכת.

:: רוח המדרדים והסטנדרטיזציה נושבת
בעוצמה וחודרת לעצמותיו של המעשה
החינוך. הסטנדרטיזציה, המבניהם המשווים,
וההוראה ממוקדת המבנימים תופשים את מקומה
של ההוראה המכוננת להשכלה רחבה, להבנה
עמוקה ולערך ממשמעות.

مكان הנישות הראשיות המוצעות היום בשיטת
הפוליטר-חינוכי?

השיח והמעשה החינוכי מוצפים ביום הצעות
לשינויים הנדרשים. את רובן של העמדות ניתן
לחלק לשתי גישות מובילות:

גישה ראשונה - יתנו יקלות - יש מספיק כסף
במערכת אך זו אינה יעילה ולא עובדת נכון.
היעילות תושג באמצעות החדרת קוד של ניהול
כלכלי למערכת החינוך. קוד זה כולל את הקטנת
המגנון המركזי, הצבתם של יעדים מידידים תוך
אימוץ תרבויות של אחריותיות (accountability)
וקידום של הסדרים אשר יבטיחו תחרות בין
מוסדות החינוך ואנשי חינוך.

את הגישה ההו מייצגים נאמנה אורי אל ריכמן,
דון בן דוד ורונית תירוש מ'קדימה'. זו גם
הגישה שהשותפות לבנות-תנתינהו, ניסתה לקדם
באמצעות רפורמת דברת.

גישה שנייה - הגדלן כן קובלע - על פי גישה זו
הבעיה היא בעיה תקציבית - הגדלה ממשכורות
של תקציבי החינוך תתרום להגדלת ממשכורות
המורים, להגדלת תקני פיקוח, פיתוח ועוד
ותוביל לשיפורה של המערכת. במחפה הפוליטית
קשה למצוא מי שיזכה על גישה כזו כי נבחרי
הציבור מקפידים על ממשמעת כלכלית והוותה,
אבל הדין הציבורי עמוס בטיעונים כאלה. תומכי
הגישה נותנים כדוגמא את ממשלת רבין השנייה
שהגדילה בצורה דרמטית את תקציבי משרד
החינוך. הם שוכחים שמשלה זו לא קידמה כל
חשיבות ועל אחת כמה וכמה מעשה של ארגון,
מהות או תוכן. (אם מתעלמים מבוכן מהחדשנות
הרוכה של שיטת הגולות בಗוראות שהביאה את
רובי-נטליין להינשא על כפיים...)

גישה זו היא המקבילה של עולם החינוך לתפישת
הצדקה של עולם הרוחה. כשם ש'מיגור העוני'
תקדים.

שלום רב וברוכה הבאה לכל משרד החינוך,
כפי שאת בודאי יודעת, קיבלת לידיך מערכת
עם כשלים לא מעטים. כדי להקל עליך את
הכניסה לתפקיד הנה פורת של המצב הק"ם
במערכת החינוך בראשה את עמדת:

**פתרונות עם מורים צריים
להיות חלק קבוע מלאה
זמןם השבועי שלך ושל
בכירים נוספים במשרד.**

המערכת מצויה תחת טראומת רפורמת דברת
- המורים ממורמרים אחרי שנים ארוכות מנשוא
של התקיפות והשפלות; פקיות המשרד סובלת
מהיעדרו של סדר יום ברור ומסודר ומאי וודאות
לגביה סמכויותיו ואחריותו; הציבור הרחוב סובל
מחוסר אמון, ניכור והשדנות כלפי מערכת
החינוך.

**הנתונים הבסיסיים שהביאו להקמת ווועדת
דברת נותרו כשייחו - פערים גדולים, הישגים
נמוכים, כיתות גדולות, אלימות גואה וועוד.
הניסיונות הפתטיים של לימור לבנת להציג את
הישגיה הכספיים בשנות כהונתה בתחום הגדלת
הזכאות לבגרות, חיזוק לימודי המורשת והפצת
בשורות התלבושת האחדה, לא יכולים לטשטש
את המציאות.**

**תקציב החינוך מוקוץ - גרזן הקיצוצים היכה
במשרד 16 פעמים בעת כהונתה של הרשה לבנת
והביא את היקפו של תקציב החינוך לשפל חסר
תקדים.**

חשוב במיוחד מימי מנכ"ל
ראוי למשרד. דוחים: ראייה
רוחבה, הכרה עמוקה של
המערכת על מידת התכנים
והארמנים, חזון וhogma
אישי, מופת חינוכי באישיות,
בהתנהלות ובביסיון.

אליה יזרו את מהלכי כינונה של מערכת חינוך פרטית איכוטית לבני ה'מעמדות הגבוהים'.

שבעה צנדים למחאה הימים

כשרת החינוך החדשה, המאמינה והשואפת להינוך ציבורי איכוטי ושותוני באחריות המדינה, עליך לאםץ על כן גישה שלישית, גישה המציבת את העידודים החברתיים-חינוכיים בראש הסולם, את עולם התוכן הפגוגי כמרכזי המארגן של מערכת החינוך ואת ציבור המורות בחות השדרה שלך.

להלן שורה של צעדים מעשיים לקידומה של גישה זו:

1. הקפאת דוח דברת להלכה ולמעשה

בכדי לסמן בזורה ברורה את הכוון החדש, במתווה לצמצם את אי הוודאות הרובה השוררת במערכת ובשביל להשתחרר מכבלי המדיניות הקודמת יש להציג על הקפאה מיידית של יישומו של הדוח. הקפאה זו צריכה לכלול את המהלים שכבר תחילו כמו הפטיות שנערך השנה במספר יישובים, הקמת הראמ"ה (הרשות הארץ למדידה ולהערכת שצפיה להיות בעלת השפעה דרמטית על המערכת), מהלכי החקיקה שאמורים לעגן את מרכבי הדוח"ח ברשומות, או מהלכי הארגון החדשים של הכשרות המנהלים בישראל.

2. טיפוח הנהגת המשרד

החל מהימים הראשונים יש לעבד מול בעלי התקידים והיחידות השונות בஸוד החינוך. יש להזירם למרכז העשייה החינוכית תוך הכנסת תרבויות ארגונית המחייבת את שיתופו של ציבור המורים והמנהלים בכל תהליך. יש להכיר בבעלי התקידים השונים כמומחים בתחום עליון הם מופקדים. אפשר ורצוי למסור של דבר כל יהודה צריכה לפתח את סדר היום שלו. הנהלת המשרד צריכה לחזור ולהיות גוף מוביל ומתאם.

3. הקמת רשות לחשיבה ולຕנון חינוכי

לצד הנהלת המשרד ובתי אומםאית יש להקים יחידה קבועה לתכנון חינוכי מערכתי. היהודה תורכב מנציגי חינוך – מורים, מנהלים ואנשי אקדמיה, ותפקידה יהיה ריכוז מחקר חינוכי מעודכן, ערכית מחקרים מקומיים באופן עצמאי, וארגון צוותי חשיבה בשיתוף מורים, הורים, תלמידים ואנשי אקדמיה. היהודה צריכה לפקד בגוף מחקר ופיתוח שנגנה מאוטונומיה מחד אך בעל קשרים הדוקים דו-ציוניים עם ייחדות המשרד והנהלתו. היהודה זו תהווה גשר בין עולם המחקר לשטח, בין הרשה להנחתת

האופנתי בא לידי ביטוי במפעלי צדקה וחמלת משובבי נש ומצפון, כך טיפוח החינוך מתורגם כאן להעברת תקציבים ותו לא.

לכוארה מדובר על שתי גישות סותרות – למעשה הדמיון בינהן רב: שתי הגישות מתייחסות למערכת החינוך כמערכת סגורה שאינה תלויה בסביבה החברתית-כלכלית. שתי הגישות עוסקות בתקציב וללא בתוכן שלו: הראשונה טוענת שצורך להשתמש אחרית בתקציב הקיים בעוד שהשנייה גורסת שיש להגדיל את מסגרת התקציב.

אסור לזלול בדין על היקף התקציב אך מטרידה ההתעלמות מההமדים האחרים.

מצא את ההבדלים...

שתי הגישות אינן מתייחסות למורות כבעלות מקצוע, בעלות הידע והמצוינות כמו גם בעלות הסמכות והאחריות. המורות נתפסות כטכנאיות חינוך שהיכולת לחשב, להביע עמדה ולהשபיע על עיצובה של המערכת היא מהן והלאה. ההבדל בין הגישות בהקשר זה טמון אך ורק בתגמול עבור אותה העבודה. הראשונה גורסת שהשכר צריך להגזר מחוקי שוק של יעילות ותחרות וממן הסתמ להיות מופחת מרבית המורות ומוגדל למעטות (בעיקר מעטם?) קוצרות ההישגים. השנייה מעודדת הגדלה אחורית השכר לכלל המורות באשר הן – אמנם יעד חשוב לכשעצמו אבל עדין

ሞותיר את המורות ללא כוח בתחום המערכת. שתי הגישות מקבלות את תפקידיה הממיין של מערכת החינוך ושתייהן ממחפשות נתיבים לארגון ולשיפור המדדים והוכאות. הראשונה שיפור זה יושג באמצעות הינך כוחותיה של היד הנעלמה על המדדים, המקלות והגורמים שבה. בשניה באמצעות השקעה נוספת בבחינת להוסף עוד קש לגב הגמל – עוד שעות, עוד השתלמויות, עוד פיקוח, עוד תוכניות לימוד.

שתי הגישות מנציחות את מדדי התוכן והמהות הלוקאים של המערכת. הראשונה מגדלת הפרטה, בריחת כוחות הוראה טובים, הגדלת פערים ורידוד המערכת (יעידו על כך מחקרים רבים שפורסמו לאחרונה שבחן את מצבה של מערכת החינוך האמריקאית בעקבות יישומה של רפורמת No Child Left Behind שחיותה השראה לדוח"ח דברת). השניה, למרות עדיפותה, לא מכוננת לשות שינוי מהותי ובמידה רבה אפילו מעודדת קיבעון בכך שהיא יוצרת אשליה של תיקון. היושש יותר ורק ייעשה יותר נוח.

דבקות באחת ממשתי הגישות תותיר את כל ההצללים במערכת ואך תחריף אותן. גישות

לאחרונה הסתבר כי הדרך
היחידה לשפר הישגים ויסכ"ים
ולהקטן את שוויון ההבדנויות
המיוחל – היא לשפר את
המצב הכלכלי בבתי
התלמידים.

כדי לראות רפורמות חזקות
העלאת שכר המינימום מבית
מדרש של פרץ כרפוומה
חימכית חשובה ביותר.

הסתבר כי הדרך היחידה לשפר הישגים וסיכויים ולהקנות את שוויון הזדמנויות המיווהל – היא לשפר את המצב הכלכלי בבתי התלמידים. רק מושתנה זה הצליח ליצור שינוי ממשוני. במקרים אחדות, כל עוד לא נdrag למשור הסוציאו-אקונומי לא יעצרו שינוים, תקונותם רפואיים. לא יעצורם אף נבטל מסלולים מקצועיים, אם נשנה את מבנה הבגריות, או אם נתחיל לעורך מבחני סטנדרטים החל מהפעוטן – היחסים הלימודים של השכבות החלשות בחברה יותרו בעינם כל עוד הפערים ישארו בעינם. תוכנה זו צריכה לשולח את שרת החינוך לעמוד בחזות קידומה של מדיניות כלכלית הדואגת לשינוי בחלוקת הכנסות במשק ולהקטנת הפערים. לכאורה מטלה זו עומדת בסתרה לאינטראר הריאוני של שר החינוך כי היא 'עלולה' לייעד תקציבים ליזירות חזון חינוכיות. למורת זאת אני טוען שטולה זו היא אולי החשובה ביותר לקידומה של מערכת החינוך. אין ספק שיפורמות כלכליות אינן יכולות לעמוד לבדן ויש לגבות אותן במהלכים פדגוגיים חזינוכיים מקרים. מצד שני, יש לראות רפורמות חזוגמת העלתה שכר המינימום מבית מדרשו של פרץ כרפורמה חינוכית חשובה ביותר.

עד כאן האיגרת לשרה החדש ומכאן כפה דברים לשאר הקוראים:

כדי שהגישה שהוצגה כאן תאומץ ولو באופן חלקiy יש לדאוג שבבירות הקródot יוציאו התנאים למינוחה של השורה המתאימה. בשעת כתיבת שורות אלה נראה כי הפופולריות של 'קדימה' מקרבת את מועדיה לאיש את תפקיד שר החינוך. פרופ' אוריאל רייכמן 'המיועד' כבר הציג בצוות גליה על תמיכה ברפורמת דברת בפרט, ובהתנהלותה של לימור לבנת כשרת החינוך בכלל. הכללן בן דוד ואשת החינוך רונית תירוש שותפים לנישאה זו. התסריט לפיו 'קדימה' תזכה בתפקיד יטיח את המשך דרכו באישות, בתנהלות ובניסיונו.

של מערכת החינוך הציבורית. פרופ' يولי תмир, המיעדת לתפקיד מטעם מפלגת העבודה, הינה המועמדת היחידה כיום שמייצגת את הגישה האלטרנטיבית, זו שהוצגה כאן. מפלגת העבודה הינה המפלגה היחידה המזימה תוכנית כלכלית חברתיות, אלטרנטיבית שתבטיח צמצום אמיתי במצוקה, באבטלה ובאונון, צמצום שהוא תנאי הכרחי לשיפורה של מערכת החינוך. רק מפלגת עבודה חזקה יכולה להבטיח שינוי אמיתי בחינוך.

המשרת, בין הציבור למערכת. וכך תוכל להיות לעזר לבני התפקידים ברמות השונות בקידום מושכל של חדשנות חינוכית.

4. החזרת ציבור המורים למרכז הבימה
יש חשיבות רבה להשבת כבודם של המורים. ברמה הצחורתית הכרחי שתבהרי את החשובות של מקום ותקדים, תבייע הערכה על פועלם החשוב והקשה, ותקרא לשותפות שלהם בהובלת המערכת. ברמה המעשית יש לשלם ברשות החדרשה לחסיבה ולתכנון ולמסד פורומים אזוריים של מורים ומהלים לדין בסוגיות חינוכיות רלבנטיות. פגישות עם מורים צריכות להיות חלק קבוע מלח זמנים השובי שלך ושל בכירים נוספים במשרד.

5. מינוי בעלי תפקידים ראויים
נדמה שזו המליצה שמיותר להזכיר אותה. אבל משום החשיבות הרבה שיש לבני התפקידים במיוחד בעולם החינוך שהrogramma האישית מהוות בו יסוד מכון, ובעיקר משום שכבר חוותנו הרבה הפתעות בתחום, כדי בכל זאת להזכיר ולהציג. בשלב ראשון יש להסביר למערכת את נפלטי עידן לבנת-תירוש, למשל, פרופ' דוד נבו שהתפטר מתפקיד המದען הראשי של המשרד בעקבות הפרשנות הקיצונית של תפישת הסטנדרטים שאימצה לבנתן, או ד"ר עמי וולנסקי שפרש לאחר שנים ארוכות בתפקיד מחקר והובלה מרכזים במילוי תפקידו התנהלותה הכהונית של לבנת במועצה להשכלה גבוהה. חשוב במיוחד מינוי מנכ"ל ראוי למשרד. דרישות: ראייה רחבה, הכרה عمוקה של המערכת על ממידה התכניות והארגוני, חזון ודוגמא אישית, מופת החינוכי באישות, בתנהלות ובניסיונו.

6. העמדת הזירה הבית ספרית במרכז
יש לעודד פיתוח יזומות ושינויים ברמה הבית ספרית דרך חיזוק החסיבה והפיתוח הפגוני ברמה המקומית. ברמה המעשית יש להרחיב את מגנון ההשתלמויות הבית ספריות ולהזקן, לעודד פעולתם של גופים פדגוגיים (אקדמיים וסמי-אקדמיים) בליווי תהליכי הלמידה והשינוי המוסדיים, ולהזק את הפעולות של היחידה לבתי ספר ניסויים במשורה.

7. מאבק לכינונה של מדיניות כלכלית שוויונית
מקובל להטיל על מערכת החינוך את מלאכת צמצום הפערים החברתיים. על פי תפישה זו מערכת החינוך אמורה לתקן את עיוותי החברה ולהקנות לכל הילדים באשר הם הזדמנויות שותות להשכלה ולטיפולים בעלייה סולם המעמדות. אבל המיתאמים היציב בין הישגים למועדים לבין רקע סוציאו-אקונומי אינו משתנה. המחקר מוכחה שלן הניסיונות לשבור מיתאמים זה כשלו. לאחרונה

התסריט לפיו 'קדימה' תזכה בתפקיד יטיח את המשרדרה של מערכת החינוך. הצביעת הציבור.

ניר מיכאלի הו
מורה במכון "כרם"
להכשרות מורי
תיכון וחזקטורנט
בביה"ס לחינוך

nir-mic@zahav.net.il

אם כל כך טוב או למה כל כך רע? **<>> עוזא דלומי על המצב**

השנה נסמלתי מהצחוב

שהעיקרונות השולט בו הוא חיסול התחרות
במקום למת לה לזרום.

כך למשל הפעלה הפועלת גליל עליון, ולא רק היא, לפחות האשפה של מכבי תל-אביב בקדורסל. כמו בתאגידים הגדוליםם, בעל הבית יושב בארץ ומקים פס יצור זול במדינת עולם שלישי. במרקחה שלנו הגליל העליון ואחוותיה בקדורסל הן העולם השלישי. תפקידן לייצר שחוקנים למכבי תל-אביב. אין ספקות חלקי החילוף של המכוונה הגדולה.

לשאול למה אוחרי גליל עליון עדיין משוגעים עליה ומוכנים לשפוך עליה כסף, זה כמו לשאולILD מה אתה לובש רוקא בגדי יקר של 'פוקס' או מה אתה אוכל 'מקדונלד'. אוחרי הגליל מודמים שהפועל גליל עליון היא שלהם. זה נכון לא רק בגליל. בהרכבת הפתוחה של מכבי תל-אביב בקדורסל, הקבוצה של המדינה, אין אף שחנקן ישראלי.

תרגיל עסקית מבריק הchein לעונה זו דיoid פדרמן, אחד הבעלים של מכבי תל-אביב בקדורגל: הוא החתימים שורה של שחוקנים בעלי שמות, הנמצאים בסוף דרכם. שמות מבאים מינויים. כמו בשוק הנפט, המניות של מכבי זינקו בשלב הסימניות. עד שהתגלה שאין בכלל נפט, מישו כבר עשה קופפה. אלפיים רכשו מניין, נפט מהכוכבים הזקנים כנראה לא יראו.

בזודאי תשאלו: אם זה המצב והכול חריטה, איך אנשים ממשיכים לזרוץ בטירוף למשחקי כדורגל ולשלם הון בשביב לראות את הקבוצה "שליהם"? הנקאות הרי נמצאת בכל מקום ומהפשת לה כל' בייטו: במרוצי המפלגות, במוסדות החינוך, במקריםות הבילוי ובසפורט. אנשים מוכנים להיחרג על דברים קטנים. מנקאות יש מי שסובל ויש מי שקוצר דיודינרים. זה בזודאי נכון גם בספורט.

השנה הפסגתית להיות צחוב. לפחות אסבול קצת פחות. עכשו אני עם בני סכני. אם לא לתועלת הספורט, לפחות לתועלת הפוליטיקה.

של הפועל חיפה בקרית-חيم (היום פרויקט נדל"ז), אוטומטיות הייתה מארגן הסעה מהקיבוץ, למורות שהדרך לשם וחזרה הייתה רוויה בקרצוצים של חברי אדומים כלפי. מצבי הוקל רק לאחר שהפכתי לשחקן מן המניין בנבחרת הקיבוץ שהשתתפה בליגה האזורית. הפטריוטיות שלי להפועל ראש-הנקה הביאה למידה של סלחנות כלפי מצד הסביבה האדומה.

כמו בפרירה מסיפור אהבה, מה שלא עושה השכל עושים הזמן והמרקח. עד לפני שנתיים עוד כרתי אוזן לרודי בדאגה, כדי לשמעו "מה עשתה מכבי" והצתי בטלוייזיה כדי לראות אם יש שידור של המשחק שלה, אבל אט-אט זה הלך ודעת, עד שנעלם. בשנה שעברה נפרדי סופית. לא יכולתי עוד לשאול את המסחרו הציני של האגודה זו ושל עוד כמה אגודות גדולות השVICות למה שמכוונה 'הספורט הישראלית'.

זה לא שWOOD לא היה כסף ומסחורה: שחוקנים קיבלו מנתה באגד כדי "шибוכלו לשחק בשקט"; אחרים, בעיקר מהפועל, היו "מעבירים כרטיס" (בעצם מפגינים נוכחות) בסיסטר הסתדרותי כלשהו וזוכים להשלמת הכנסתה; ותמיד היו - היכיז לא - גם עסקנים טפילים שטילו בעולם על גבן של הקבוצות. מה שאבד הן הפורפרציות. משילוב של ספורט עם מעט כסף נשאר רק הכסף. הקבוצות הגדלות, מאז שאנשי עסקים רכשו אותן, אין פועלות עוד כארגוני ספורט אלא כתאגידים שביהם הדבר העיקרי החשוב הם רווחי הבעלים.

ומכיוון שהוא מאבק עסקי נטו, כוללים בו לא רק הcorrach למכור את הסחרה לצופים, אלא גם הקשר לחסל את יכולתם של מתחרים פוטנציאליים להוות סכנה. איך מצליחים? קונים מהם את השחקנים המציגים ומשגרים אליהם, בתמורה, את הבראה. ואם בכורה נותרה מעט איזות, אז משלמים לה כדי שתשב על הספסל ולא תלך לשום מקום אחר. וזה ספורט

בשנות החמשים והששים של המאה שעברה, היה הצפון היישן של תל-אביב (אזור ככר רבין) שבו גרותי, צבוע צחוב. ככלומר, אזור של אוחרי מכבי. אני נשבעת צחוב לאחר שאבא שלו חבר, שהיה אוחרי מכבי, החל ללקחת את בנו ואותי למשחקים של מכבי תל-אביב בMargash 'באסה' היישן ביפן, שעל חורבותיו קם אצטדיון בולםפילה. ילדים שבאו עם מבוגר נכנסו אז בחינם. אני מניח שהייתי נצעב אודם, לו חברי ואביו היו אוחרי הפועל, אבל זה מה שיצא. הצחוב דברק כי עד כי לא יכולתי להסרו. הוא לא דהה גם לאחר השצופת, מאוחר יותר, לנער העובד, שם רוב החברים היו אדומים'.

לצבע הייתה ביום ההם משמעות אידיאולוגית. היה די ברור שאדם למד בבית חינוך ובא מבית הסתדרותיומי שצחוב הוא ציוני כללי. אצלי הצבע היה אקרים. אך

במקרה מכבי קדמה לתנועה. השניות הזאת, של צחוב בספורט ואודם בתודעה, סיבכה לי את החיים, אבל קשה היה להתגבר על הנאמנות למכבי, גם לאחר ש'הנער העובד והלומד' תפס מקום מרכזי בהווי הנערים. לזכרון הקודם יותר הייתה השפעה רגשית חזקה שהזינה את חידקי הצחוב.

הטירוף הצחוב הזה היה כל כך ממיך עד שגם כאשר כבר ידעתי שאני הולך לקיבוץ, וכבר התמסרתי לרעיון הסוציאליסטי ונעשיתי אודם בתודעה, לא חסכתி משלהמה נהרי - קיבוצניק מניר אליו שכיכב בהפועל פתח-תקווה - קרייאות בוז כSSHICK נגד מכבי. נדמה לי שאפלו צעתקתי לו: "אתה לא שחנקן, אתה רפטן...". מולי שלא הייתה עלי חולצת תנובה, דבר שהיה מעצים את פיצול האישיות וחושף אותה לעניין כל. הדיבוק סירב לנצח גם כشنענית חבר קיבוץ. כשהמכבי הייתה מגיעה לאצטדיון

מדיניותILD ומשפחה בישראל: מאין ולאן?

:: יair Ron

בבית, מזונחים, אלימים ועובדיו חוק מאשר אי פעם בעבר, ובשיעורים מדאיים יותר מאשר אי פעם בעבר. תלמיד תיכון זכאי לחינוך חינם אך עדין מי שנאלץ לנשור מלימודים הוא בדרך כלל עני יותר מראש, עובד מגיל צער יותר וצפוי להמשיך להשתתיק לקבוצות המוחלשות בחברה הישראלית גם בוגרתו. ילדים אלה אינם זכאים לסייע של ממש בלימודים שיאפשר צמצום הפערים. הם נתונים לחסדי תקציביה הדרלים של רשותות מקומיות. החלופות שמצויעים התלמידים עצם, המשפחחות וההילוט המוחלשים, לא נשקלות בראציינות כחלופה למידניות או לדרכי הטיפול הפרטניות בכל מקרה ומרקחה.

כיום, לא רק שאյ אפשר לתבוע זכויות לילדים ולמשפחותיהם, בהרבה מאד מקרים לא יועל גם לבקש, להתחנן או להתחנן – لأنשי המkeitו בתחום הרוחה, החינוך והבריאות.

פשוט אין מה לחת. התאבדות במעט של נער שאמו מנהיגת מאבק על קצבות וצילומים בעירום של אחותו צעד של ייושן כלכלי – שאלות מובהקות של זכויות הילד – נדחוו למשך זווית. קל יותר לשמהו בכך שבני נוער יכולים, בעקבות תיקון חוקה שנתקבל זה עתה, להיות חברים בעמותות ציבוריות. יש להניח כי בני הנוער העניים, המנוישלים, שהפגיעות בזכויותיהם הן הקשות ביותר, לא יתפנו לחברות בעמותות אלה.

החורך הגנה על ילדים תוך הפניה עורף למשפחותיהם ולהיקוותיהם?

רוב ההורים שוואפים להעניק לילדים כלים לעתיד של מצוינות, של פריצת דרך מעבר לחומות הנחשות החברתית-כלכלית. בני הנוער שמכבים באירועי עבריינות נוער מתוקשרים אינם מביאים אותם מארצאות המוצא שלהם או ממורשת משפחתייהם ההיסטורית של עבריינות. הצד הייאוש והזעם שלהם אנחנו יכולים

שירות ההלל לזכויות הילד התעצמה בקהיל"ה המשפטית הישראלית, ואף על פי כן הגינה הממשית על ילדים התדרדרה לשפל חסר תקדים. היתכן בישראל שיש זכויותILD שהוא רלוונטי חברתי?

בשנת 1977 איבדה מפלגת העבודה את השלטון לאחר שאיבדה את אמונה של ציבור שהה קל עיד טבי שלה. עד אותה עת כמעט ולא הוקמו בתים ספר עיוניים בעיריות פיתוח ובשכונות מצוקה. מגנוני המדינה עתירי המשאבים ריכזו כוח אדריכלי פקידות מטעם ובידי מקצת נבחרי הצבא. אי אפשר היה לתבע עניין, שבזנות חונך, מודרנית, יום לימודים ארוך, ארווחה חמה לילדים רעב, השכלה לנער עובד, אומנה יומיית לילדים שהוריהם נקלעו למשבר. רבים מallow שהבקיעו, שהגינו להישגים בתחום ההשכלה, התעסוקה והרווחה הכלכלית חייו, וחיים עד היום, בתודעה שנאלצו ליותר על חלקים מזוהותם כדי לזכות בכרטיס כנסיה לחברת הישראלית. קבוצות שלמות של מזרחיים וערבים ישראלים ראו עצמן משלולות הזדמנויות חינוכיות ותעסוקתיות. אנשים כעסו והכעס תרגם להנגדות לשלטן. בתמצית, מה שנייתן בעבר, ניתן בחסד ולא בזכות וחולקת העוגה ליללים ולמשפחותיהם לא הייתה שוויונית.

מאז 1977 עברנו כבורת דרך: מושג כור ההתוך איבר מסומו וגם ההתכוונות לעמדות הציבור הנאור, כבר אינה תקינה פוליטית. כבר לא נתבע במפגיע מילדים, בני נוער וממשפחותיהם להשל מעלייהם את תרבותם 'הפרמייטיבית' או 'הגלותית' כתנאי כניסה לחברת מתקדמת ונואה בכיבול. יש חיים – במזחהר – מקום לילד כ אדם שלם וייחודי המביא עמו מטען תרבותי הראוי לכבודו. שיח זכויות הילד נישא כמעט בפה כל קובעי המדיניות מאז נחקק חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ואושרתה 'האמנה בדבר זכויות הילד'. אף על פי כן יש חיים יותר ילדים רעבים, חסרי

רוב ההורים שוואפים להעניק לילדים כלים לעתיד של מציאות, של פריצת דרך מעבר לחומות הנחשות החברתית-כלכלית

ה dilemma הרוחות בשיח הציבורי אוחת זכויות הילד אל מול סמכות הורי ומורי: אינה דילמה נוקבת כלל וכלל: גם תפישות כגון אלה של חיים שומר אוחת שיקום הסמכות ההורות חיות בשלווה עם מושכלות היסוד של זכויות הילד.

מה לשיח וכיוות הילד הישראלי ולצד חברתי?

לשיח הזכויות מושמעות חברתיות שטרם הוטמעה.

הכרה בזכויות הילד עשויה לחשוף בפנינו את מגבלות הבנתנו העכשווית ואת העולות שנעשות לילדים לעיתים מבלי משים. הצגתם של ילדים כ'ילא יוצלחים', כ'ילדים מופרעים', כילדים להורים לא כשירים' וכי מושתיכים למשפחות 'נחלשות' או 'רב בעיתיות' אינה משרת את טובת הילד או את טובת החברה. קשיים בתפקודם של ילדים והורים רבים מאוד אינם אלא סמן למצוקה כלכלית-חברתית המובילת משפחות ורבות לחסור אוניות. מענה

מערכות לקשיים אלה הוא המענה החדשן. זכויות הילד הנן כל מי ממשמעו ביותר להעצמת הילד ובני משפחתו. גiros כוחותיהם לשם שמרת הזכויות יכול להפוך למעשה פוליטי: הוא יאפשר לשנות את הקצתת הכוונות במשפחות, בקהילות ובחברה כולה.

הידימה הרווחת בשיח הציבורי אודות זכויות הילד אל מול סמכות הוריינו ומוירינו אינה דילמה נוקבת כלל וכלל: גם תפישות כגון אלה של חיים עומר אודות שקיים הסמכות ההורית חיota בשלווה עם מושכלות היסוד של זכויות הילד. לעומת זאת, חסור האוניות של ילדים והורים מושתקים ומושלוי זכויות חברתיות מהויה הפרה ברורה וקשה של האמנה בדבר זכויות

**בפועל המחוקק הישראלי
מציעין בהגנת הילד מפני
הורי ומחנכיו ובגהנה על
האוטונומיה של ילדים שבעיים.**

יש להתעלמות מעלה פיתויו
הshaw, שגם ארה"ב נמלת מהם, הפיתויים לראות ילדים בבדיחותם תוך הפניה עורף
למשפחותיהם ולקהילותיהם.

לעומוד במקרים רבים על חסור האוניות של הורייהם ומחניכיהם, על הכשלון המרייר שלהם במאמציהם לשכנע את ילדיהם שיש למה לקוות ולהחלם כחלק מהחברה הנורמטיבית.

מהدل הנחשלות הינו בראש ובראשונה מחדל של המדיניות החברתיות-כלכליות. עשרות בני נוער עזורים, משוטטים ברוחבות, עוסקים בסחר בסמים קלים או בערביינות רכוש, במידה רבה בגלל שאין שירותים חינוכיים וטיפוליים זמינים הנותנים מענה למצוקות הילדים. הורים מזונחים בידי המדינה הופכים לא אחת למזוניים. הבעה אינה מסתירה למי שמוזהים כעובי חוק או בסיכון, זהו רק קצה הקרחן. המדיניות העיורית לגורמי סיכון שהיא עצמה מייצרת והמנציחה, העיורת לאלים ולנכור הטבועים בה ולהתפשטותם בקרב אוכלוסיות שהן קורבנות המדיניות החברתיות, היא היא הבעייה.

המשלחה הנוכחית העמיקה בהיקף חסר תקדים את תהליכי ההזרה החברתיות. ההתאזרות וההתנכרות כלפי ילדים עובדים זרים וילדי הבדואים לא נעצרה ולא יכולה להיעזר שם. ילדים העניים והמובטלים, ילדיםם של אמהות המתפקידות כאב וכאם כאח, הפסיקו להיות ילדים של "בטלים" שהמדינה הפנה להם עורף.

כפי שניתן לצמצם את מעגלי הסולידיידיות החברתית ניתן גם להרחיבם. כדי להצליח בצע הפניית מדיניות שהשפעתה כה עמוקות ואשר השתרשה בתודעה ובפרקטיקה, יש להפסיק את הגה המדיניות עצמה ובcheinיות רבה. מבנה של ממשלה סוציאל-דמוקרטית יהיה בסלי שירותים לילדים ולמשפחותיהם בקהילותיהם, ולנכונות של מסדר הרוחה לעבר מושטר ריכוזי עם שליטה הדוקה על מידע ומשאבים למשטר דמוקרטי אמיתי כМОבננו בשנת 2006, שכו לשליחי ציבור אחרים כלפי הציבור.

ambilיטוי הריכוזיות על חלופותיה - בישראל אין תקציב גמיש לילד בסיכון: התקציב המועבר מיועד לפנימיה ולא לילד כילד. הילד אין זכאות כלילית לשירותים והיקף התקציב המועמד לצרכיו קטן באופן דרמטי כאשר הוא מוחזר מסגרת חזון ביתית לבית הורי. אף שנותר תקציב מועט לקהילה לא נעשה אלא מאיץ ראשוני לאימון תקציב גמיש שיאפשר תפוקוד של הילד בתוך הקהילה. מפתחה להציג בפשטות: ממשלה סוציאל-דמוקרטית צריכה להציג את התקציב לילד כדי לאפשר החזרה ילדים לקהילה. ולא היא: יש לעבר ממאכע על תקציבים למאכע על זכויות. כבוד לתושייה ולתבונה של ילדים ומבוגרים ממשמעותיים יתרו הוצאה ילדים ובני מבקitem מלכתיה.

החוקק הישראלי מצטיין בהגנת הילד מפני הוריו ומחנכיו ובגהנה על האוטונומיה של ילדים שבאים, אך עשו מעט מאוד כדי להבטיח אתנו חברה לשאת באחריותו הילד, להבטיח לו עניין, שכוכות קיומ אונשי ראי וזכויות בתחום הינון, רוחה ובריאות שיבטיהם התפתחו, השפעת קולו וגיבוש זהותו הייחודית של הילד الآخر בחברה רב תרבותית.

הקייק יסוד חברתי עשויה לתרום לפריצת דרך שתאפשר לתוכניות המתקדמות העובדות עם ילדים ומשפחות בגובה העוניים לעבור מן **השולאים (של תוכניות ה'פילוט' החדשניות)** אל הזורם המרכזי של העשייה בתחום הרוחה והחינוך.

נציב קבילות המוסמך לחוות דעה בשאלות עקרוניות ולסגור על עניינים של המוחלשים והמושתקים מבלוי לחושש למעמדו ולתקציבו, שיכול ליזום חקיקה שמתבקשת את הסדר החברתי הקיים, הדרן ילדים לנחיות ולהמשך ניצול ופגיעה, יכול להתחיל תהליך משמעותי לילדים ומשפחותיהם, תהליך שבו יש היענות לסבלם ויש כבוד לתביעת הצדקה שלהם.

המודעות לשאלות של צדק חברתי מתח עצמה בחברה הישראלית, ולධון בהם בולטות תקשורתית גודלה יותר אף על פי כן, עד כה השתמר הנition היחסיב בין המאבק החברתי לבין שיח זכויות הילך, שהוא שיח אליטיסטי נטול כמעט מקום לארגונים חברתיים, لأنשי שטח ולקלומים של הילדים המוחלשים ומשפחותיהם. יש לתזקן מצב עניינים זה כדי שיח הזכות יכול למשם את ייעודו. ממשלה סוציאל-דמוקרטית צריכה לדור דוקא אחר פרטיטים ועמותות המסרבים להיזקק לתקבילה ובין אם הם מצהירים על עצם כאנשי זכויות הילד ובין אם לאו יש להם אמריה רלוונטית חברתי. יש להעתלות מעל פיתורי השווא, שאם אריה"ב נגמר מהם, הפיתויים לראות ילדים בבדידות תוך הפנית עורף למשפחותיהם ולקהילותיהם. ממשלה סוציאל-דמוקרטית צריכה להוביל תפנית מהותית, מהירה ונוחשה במדיניות הילד והמשפחה כדי שרישומה יורגש. הילדים ובני הנוער המודרים, המוחלשים ומשפחותיהם צריכים להשתכנע כי כמה ממשלה המאמינה בילדים כחלק משפחوتיהם ומקהילותיהם, בממשלה סוציאלית-דמוקרטית (שמפנה את זרקו תשומת הלב לבתים ולמשפחה אך הרחק מעבר לפגיעות ילדים במסגרות מסוימות). בתיה המשפט נזקקים לטרוריקת 'טובת הילד' חדשנות לבקרים. הלכה למעשה הפעלתנות בתחום זכויות הילד יוצרה מסעם שהוא של היענות לילדים: בפועל

הילך.

כמו וודאות מלכתיות נתנו את דעתן לילדים, אך שניינו יסודי במערכות של ילדים טרם התחלול. טרם הונחה על שולחן הכנסת הצעה להסדר מקיף להגנת ילדים במשפחותיהם ובקהילותיהם המקנה זכויות יסוד חברתיות לילדים, לניצבות קבילות ילדים מלכתיות כדוגמת זו הקימית בניו זילנד ונורווגיה. טרם התגבשה מסה קריטית של תמייקה להצעות חוק המאפשרות לילדים ולהורם להסתכל בגובה העוניים על אנשי המקצוע דורשי תוכתם, להישמע ולהשפייע על החלטות בענייניהם (למשל באמצעות מודלים של גישור עם המשפחה והקהילה כדוגמת מודל הוועידה המשפחתית).

הקייק המKENה זכויות יסוד לילדים ומשפחותיהם ונציג קבילות שעמדו, אי תלותו ותקציבו מוגנים בחוק הם שני מחלכים שלובים זה בזה ואשר הם בבחינת מסה קריטית הכרחית להתרחשותו של שניינו של ממש במדיניותILD ומפלחה בישראל. מדיניות חברתיות במציאות של מצוקה תקציבית מצריכה הכרעות קשות – אין לתלות קיקה המKENה זכויות יסוד לילדים במשפחותיהם ובקהילותיהם באיזו צל של הסדר

אידיאלי כולל בתחוםים אחרים של המשפט. אכן אוושרה 'האמנה בדבר זכויות הילד', נחקקו חוק זכויות התלמיד וחוק המטיל חובת דיווח סלקטיבית (שמפנה את זרקו תשומת הלב לבתים ולמשפחה אך הרחק מעבר לפגיעות ילדים במסגרות מסוימות). בתיה המשפט נזקקים לטרוריקת 'טובת הילד' חדשנות לבקרים. הלכה למעשה הפעלתנות בתחום זכויות הילד יוצרה מסעם שהוא של היענות לילדים: בפועל

הילדים ובני הנוער המודרים,
המוחלשים ומשפחותיהם
צריכים להשתכנע כי קמה
ממשלה המאמינה בילדים
כחול משפחותיהם
ומקהילותיהם.

יאיר רון איש
סגל במחלקה
לעבודה סוציאלית
באוניברסיטת בן
גוריון, שותף לעשייה
חברתית בעicker
בתחים זכויות הילד
צדקה חברתי.

roneny3@exchange.bgu.ac.il

קליטת יהודי אתיופיה

הדרך הדיאלוגית

:: תמר גולדמן ::

בתרבות האתיופית, הסכמה
עם דבריו של גובה מוך
בהיורכיה היא ערך חשוב
יותר מאשר האמת. לכן
במקרה שבעל סמכות אומר
לך "ニיגש מהר ב 00:17" –
חשוב שתגידי "כਮון" גם אם
ישע לך מראש שאינו יכול
להגיע.

בדיאלוג אמיתי, כל פרט
בחונ את ערכיו למלול אלו של
התנbowיות האחרות, מפתח
יחס ביקורתני גם כלפי תרבויות
שלו, ולבסוף בוחר את דרכו
היחודית (זאת בניגוד לגישת
הירב-תרבותית) הדורשת
שכל פרט ישמר את תרבויות
היחודית כפי שהובאה מארץ
משמעות).

שונה תרבותם של תושבי צפון תל-אביב
מתרבותם של אנשי עירות הפיתוח). ועוד:
תרבותם של יהודים מוצא אתיופי שונה
מהתרבות האתיופית (על שלג גוניה), לא פחות
משהיא שונה מהתרבות הישראלית. ההגירה
גורמת לשינוי גיאוגרפי וחברתי, למפגש בין
תרבויות, שיוצר בעצם תרבות חדשה, שיש בה
מהמרכיבים של כל תרבות, וגם מהמרכיבים של
עצמם המפגש בינהן. לעומת זאת, בפרשנטיבת
רחהבה ("out zoom") ניתן לראות הרבה קווים
דמיון בין המפגש של עולים מארצות הברית עם
התרבות הישראלית, לבין המפגש של כל תרבות
מסורתית עם התרבות המערבית.

הסטריאוטיפים השיליליים, הנוצרים במפגש
בין תרבויות, נובעים לעיתים מפירוש לא נכון
של התנהגות. לדוגמה: בתרבות האתיופית,
הסכמה עם דבריו של גובה מוך בהיורכיה
היא ערך חשוב יותר מאשר האמת. לכן
במקרה שבעל סמכות אומר לך "ニיגש מהר
ב 00:17" חשוב שתגידי "כמונ'" גם אם ידוע
לך מראש שאין לך להגיע. התנהגות כזו
наחשבת כشكיר וכי כבוד בקדום של התרבות
המערבית. סטריאוטיפים אחרים אינם נובעים
מההבדל שבין תרבויות המקוור, אלא מהוים
תווצה הרסנית של המפגש בינהם. לדוגמא,
הסטריאוטיפ שהulosים מארצות הברית הם הורים לא
אכפתים: קשה מאד לשמור את הסמכות ההורית
כשההורה תלוי בילד בקשרו עם הסביבה והילד
רוואה אותו בחולשתו ובחוור האונים שלו. נסיף
לה את הקושי של הורים להפעיל סמכות תחת
האיסור בחוק להכotta את הילדים (ואיני באה כאן
להתמקם בהاكتית ילדים, אלא להציג על הקושי
להם תומך בהاكتית ילדים, טרם רכשו כלים
המכות כלי חינוכי לגיטימי, וטרם רכשו מרגשים
אחרים), והתווצה היא שההורים מרגשים
שאבדו כל שליטה על חינוכם של ילדיהם. הם
מעדיפים להעביר את האחוריות לרשותם, כי הם
מניחים שהרשויות יצלו במקומות בו הם כהורים
נכשלו.

קליטת העולים מארצות אתיופיה מציבה בפני
החברה הישראלית אתגר, אשר לפני שעה אין
היא עומדת בו. הגירה (כל הגירה) היא מצב
משמעותי למהגרים. כמו בכל מצב משברי, יש
בהגירה פוטנציאלי סיכון גבוה, וגם פוטנציאלי
לשינוי חיובי. במאמר זה אציג את הצעדים
שיובילו לדעתם לשינוי המצב הנוכחי באשר
לקליות היהודי אתיופיה.

אנסה להציג כאן צעדים ספציפיים שאפשר
וזריך להתחילה בהם, כדי שבסוף התהליך,
המפגש הבין-תרבותי יהיה מפגש חיובי: מפגש
שייעמיק ויישיר את התרבות של החברה
הישראלית כולה, ומайдך יאפשר לאוכלוסיית
יוצאי אתיופיה להשתיך באופן מלא לחברה
הישראלית, ולהיות שותפים במשאבים
ובאחריות.

לא עוסק במאמר זה, בಗיל קווצר הייעזה, בכל
התחומים בהם אורה מושג אתיופי שייכים
באופן טבעי לאוכלוסיות המוחלשות בחברה
הישראלית. לעומת זאת, אני מוקוה, ניתן היה
לגוזר בקהל מסקנות דומות ממאמר זה למפגש
עם תרבויות נוספות כמו הקווקזים, הבדואים
וכדומה.

לשני הצדדים, לנקלטים (עלוי אתיופיה)
ולקולטים (הישראלים הותיקים) יש טענות
וסטריאוטיפים הדרדיים. הטענות והסטריאוטיפים
הנוגעים, אבל כיצד אפשר לעזר עליהם,
ambil להתחחש לעובדה שהאדם הוא יצור חברתי,
ואישיותו של כל פרט מושפעת מן התרבות של
הקובוצה האנושית שהוא חבר בה? כדי להציג
דרך פרשנות המכירה בהשפעה של התרבות על
האדם ובכל זאת אינה חוטאת בגזענות, צריך
להקדים דיוון על הפרשנטיבות דרכן בוחנים את
היחס בין תרבויות.

כל שמדובר את המבט (מה שנקרא 'zoom
in'), מגלים שאנשים אשר מוצאים עצמם גדולה
באתיופיה שונים מאוד בתרכותם מאנשים
שמוצאים מכפר אתיופי (כשם שבמידה רבה

היהודית (זאת בנגדו לגישה ה'רב-תרבותית' הדורשת שכל פרט ישמר את תרבותו היהודית כפי שהובאה מארץ מוצאו). דברים רבים בתרבויות האתניות אינם מתאימים לחים בארץ. מנקודת ראות המכירה בערכי מסור אוניברסליים, אני יכולה לקבל חלק מן הערכים המוכרים בתרבויות האתניות. מצד שני, דברים רבים בתרבויות האתניות נוכנים בעיני (ושוב: נוכנים באופן אוניברסלי!) יותר מתרבות ישראלית, וגרמו לי להשוב על אימוזם.

המנשרים - מקרים או מרוחקים?

בנגדו לתחומים אחרים, קליטת העולים מאתופיה אינה סובלת מהחסור במשאבים, למורות הקיצוצים החמורים בתקציבי משרדיה הממשלה. הגוף היא בהנחות משקיעים בה כף רבי. הבעייה היא בהנחות המוצא. לטענתי הדרך בה פועלים הימים סובלת מהרעות החולות של שתי הגישות: מגישת כור ההיתוך אנחנו מקבלים תוכניות כמו "באו נלמד את האתופים איך להיות הורים", "באו נלמד אותך על חגים", וכדומה. מגישת ההפרדה התרבותית אנו מקבלים את האמירה ש"יק אתיופים יודעים מה טוב לאתופים, ולן הם יחלטו מה צריך לעשות". מוכן שגישה זו מזיפת. את ההחולות הגודלות מכך בדינמים פנימיים בתחום הארגונים הפלנתרופיים, תוך העמדת פנים שהאתופים הם המהילטים כיצד יקלוטו את האתופים.

תפקיד מרכזי בהעמדות פנים זו יש למוסד הגישו. מפעלי התוכניות השונות ממנים יוצאי אתיופיה, ותיקם יותר ובדרך כלל גם משכילים יותר, כדי להבהיר את המסרם בין הקולטים לנקלטים. לא מדובר כאן רק בתרגום! משרות אתיופיות מטעם קרן קרב באות לנגן הילדים כדי 'לגשר' לילדים יוצאי אתיופיה (שהשפה הראשית שלהם היא עברית). הן עוסקות עם הילדים האתופים בפרט (בעברית כמובן) ובאופן פחות מכך מוגנתה. הגנטה, מצידה, לומדת שהילדים ממוצא אתיופי אינם לאחריותה אלא באחריות המגשרת. כל הילדים בגין לומדים שלילדים מוצא אתיופי יש מישיה "מהצבע שלהם". וכל זאת במימון קרן קרב ובחוסות האידיאולוגיה של ה'רב-תרבותיות'. זה לא רק אבסורה, זה מסוכן ומזיך. בכלל לשכת רוחה מחזיקים עבד סוציאלי מוצא אתיופי, גם אם הוא גרו עבorth וגורם נזק לקהילה אותה הוא אמר לשורת, כי לכארה "אף אחד אחר לא יכול להבין אותן", ולעומת זאת: עבד סוציאלי אתיופי, מוכשר ככל שיהיה,

דילוג בין-תרבותי, אלטרנטיבה לכור ההיתוך' ולהפרדה תרבותית'

שתי גישות שונות עיצבו את קליטת העולים מאתופיה: גישת 'כור ההיתוך' וגישה שאני אקרה לה 'הפרדה תרבותית'. גישת 'כור ההיתוך' מבקשת לבטל את ההבדלים התרבותיים, ולזוג את הנקלטים ללא סיור בחברה הקיימת. ברור שההתוצאה היא השתלשות של התרבות הקולטת, בלי שניתן ביטוי לתרבות הנקלטים. מי שמצילח להיטמע בתרבויות השולטות מתקדם בעיות החברתיות. מי שלא מצילח, נדחק לשולים ואף מוחוצה להם. הגישה המנוגדת, ה'הפרדה התרבותית', גורסת שיש לתת לכל תרבותה להפתחת בתוך עצמה ולשמור את עצמה. לדעתה, התוצאה של גישה כזו תהיה זהה לתוצאה גישת 'כור ההיתוך'. מי שאין לו את כל התרבות החזקה יישאר בשולים, גם אם הוא היה שמי חיים "אותנטיים". הנגשנות שלו לספק הצרכים הבסיסיים תהיה נמוכה משל בן התרבות הקולטת.

אני רוצה להציג התחללה של אלטרנטיבה לשתי הגישות שהוצעו כאן. אקרה לה 'גישת הדיאלוג': את הבסיס הערכי לגישה זו ניסח אודי מנור בגליוון 'חברה' מס' 23: "יהיו ההיסטוריה ושל מעשה הבניה הסוציאליסטי" בכך, שהוא מניח צרכים אוניברסליים שאינם עומדים בסתרה לצרכים ורגשיות יהודיות. אדרבא, הוא מאפשר אותן. רוצה לומר, שמעשה הבניה הסוציאליסטי מניח שכ-תרבותיות תיתכן רק בהנתן גישות של כל בעל תרבות יהודית לפרנסה, לפנסיה, להינוך, לביריאות ולבתוון".

האתגר הוא, אייפה, לספק את הצרכים האוניברסליים של כל אזרח בחברה הישראלית, תוך שמירה על הכוח המפואר של קיומו של

תרבותות ותתי-תרבותות בתחום החברה הזה. חשוב להגדיר את גבולות המפגש בין תרבותי. אסור לערער על יסודות מסוימים של הסדר החברתי בישראל (נדמה לי שגם כמעט נציגים מבין העולים שידרשו זאת). האחריות על הפיכת המפגש התרבותי לתחליק חיובי מוטלת במידה רבה על הקולטים, אבל עליהם גם במידה מסוימת קווים אדרומים ההכרחיים לקיום החובה לקבוע קווים אדרומים ההכרחיים לקיום חברה דמוקרטית. אין לזרות, למשל, על האיסור להכות נשים וילדים, או על שיויון הנשים בפני החקוק, בתחום הגבילות הללו, ככלומר: בתחום גבולות הדמוקרטיה, צריך להתקיים דיאלוג אמיתי. בדיאלוג אמיתי, כל פרט בוchein את ערכיו למול אלו של התרבותות האחרות, מפתחיחס בקרותי. גם כלפי תרבותו של, ולבסוף בווחר את דרכו

דברים רבים בתרבויות האתניות נוכנים בעיני (ושוב: נוכנים באופן אוניברסלי!) יותר מתרבותות הישראלית, וגרמו לי להשוב על איך לאמץ אותן.

בנגד לתחומים אחרים, קליטת העולים מאתופיה אינה סובלת מהחסור במשאבים, למורות הקיצוצים החמורים בתקציבי משרדיה הממשלת.

את ההחלחות הגדלות
מקבלים בדינומים
פנימיים בעור הארונות
הפלנתרופים, תוך העמדת
פנים שהאטופים הם
המחליטים כיצד לקלוט את
האטופים.

ומה אחר כך? קשה להגיד.
הרי זה דיאלוג, ודיאלוג סופו
אינו ייחש מראש.

מורכבותים מיוחדים, אבל גם איכויות מיוחדות
שאין לאף מגשר שאיןו בן ליויצאי אתיופיה.
הם שלב אחד קידמה משאר המגזרים בשלבי

רכישת האמון, ובבנייה הקודם התרבותיים.
2. יש להבהיר השתלמויות דומות לאנשי
מקצוע הנמצאים בקשר עם אוכלוסיות העולים
- מורים ואנשי מערכת החינוך בכלל, עובדים
סוציאליים, עובדי מערכת הבריאות, עובדי
משרדי ממשלה וכו'.

3. במוסדות להשכלה גבוהה תינתן העדפה
モתקנת ליוצאי הכהילה האתיופית. זאת מכיוון
שבתרבות האתיופית יש מעט מקום לאוריינות
והשכלה פרטימלית. ההערכה תהיה בספר
תחומיים: בקבלה ללימודים, בליווי אינטנסיבי בזמן
הלימודים, בהערכה לקבלה לעבודה בעבודות
שאינם קשורות בקהלת הכהילה האתיופית,
ובליווי מקצועם בשנים הראשונות בעבודה.

ומה אחר כך? קשה להגיד. הרי זה דיאלוג,
ודיאלוג סופו אינו ידוע מראש. אני מקווה שהוא
קادر מקצועו גדול של פעלילים בעלי מודעות
ורגשות תרבותית, שקיבלו הכשרה מתאימה,
יהווה סוכן שינוי לכל הממערכות. הקادر הזה
יוביל לשינוי בדרך הפעולה של המדינה ושל
שאר הגורמים במפגשם עם אוכלוסיות העולים.
בינתיים, עד שמדרניות הקליטה הדיאלוגית
توزה לגיבוי ממשלתי וציבורי, אפשר רק
להציג עץ התחלות צנויות ונסיבות ראשוניות.
זהו למשל הניסיון הנעשה במענות הגיל הרך
בקיבוץ 'תמונה', שאני שותפה לו. עליו לפחות אני
יכולת להעיר לצד הקשיים והטיסכולים יש גם
הצלחות וענין.

יתקשה למצוא עבודה שאינה בתחום של קליטת
יויצאי אתיופיה.
מגשר ממצא אתיופי מהמודד מן הסתם עצמו
עם גילויו הגזענות האכזרים של החברה
הישראלית. מבחינה תרבותית יתכן שהוא
מרגש קרוב יותר לישראלים ותיקים מאשר
לעלויים מאטופיה שהגיעו מתרבות כפרית
מסורתית. מבחינה חברתית הוא עלול להציג
לא شيء לא לאלו ולא לאלו. התוצאה עלולה
להיות שיחסו למטפליו יהיה מרכיב ביצורו. מחד
הוא אולי מרגיש אחריות והוזהות עימם. מאין,
דרך תיפקדים וביעיותם הן אלו שקבובות את
תרמיתם של כל יויצאי אתיופיה, ומשמעות
באופן ישיר ומובהן על האופן שבו הוא עצמו
נתפס בעיני שאר הישראלים. סביר להניח שמצו
זה גורר רגשות כעס ותיסכול. דפוס אחר של
מורכבות יכול להיות דוקא חזותה מאר גבואה
ותחושה שהוא בעצם משרות את המערכת ולא
את חברי הhilתו. אין המגשר והן חברי הכהילה
עלולים לתפוס אותו כמשת"פ. בשני הדפוסים
שהווינו פה, המגשר לא בחר בגישו כיעוזו
המקצועי, אלא נדחף אליו בגלל הקושי שצווין
קדום להתקבל לעובדה אחרת, ובגלל הצורך
הdroחף בדובי אמרה לתקורתם עם העולים.
טופעת 'המגשרים' משמשת, אם כן, דוקא
לבידודה של אוכלוסייה יויצאי אתיופיה, ומקשה
על שילובם האמתי בחברה הישראלית. כדי
להציג שילוב זה, שילוב שאינו 'קור היתוך'
אלא דיאלוג, יש צורך בסוגני שינוי:

או מה לנשוח?

כיצד להתחיל בדיאלוג? מה צריך לעשות קודם
כל?

1. יש לפתח השתלמויות חובה למגשרים בכל
המקצועות הכלולים מגע עם הציבור (עובדים
סוציאליים, עובדי מערכת הבריאות, החינוך
וכו'). המועמדים להשתלמויות יהיו ישראלים
מכל התרבותות המגלים עניין מיוחד בשילוב
בין תרבויות. מלבד אמהרית, תכלל תוכנית
הלימודים את תחום המפגש בין תרבויות (הנקרא
רבות בעולם המודרני בעקבות הגידול בהגירה).
כמו כן יילמדו גם סוציאולוגיה ופסיכולוגיה של
משבר ההגירה בכלל, ושל משבר הגירה בין
תרבות מסוימת למודרנית בפרט. אנשי מקצועי
מוצא אתיופי שילמדו בקורס יהיו פטורים
מלימודי השפה. במקום זה הם יערכו השתלמויות
העסקות במורכבות של מצבם המיחודה כבני
הכהילה בתפקיד הזה. לבאים בני הכהילה,
שבחרו בגיורו כיoud וכשלוחות, יש אומנות

תמר גולדמן היא
חברת קייז תמה.
עובדת עם יוצאי
אטופיה וילדים
במסגרות שונות
כמה 10 שנים.

ממשלה כדי להורות כוון ולסלול את הדרך להמשך.

בינוי ותחבורה

נתחיל בעיר הבירה שלנו – כבר היום ירושלים גדולה מפраз שטחה. על 'תכנית ספני' לפיתוח העיר תרחיב ירושלים עוד מערבה, 20,000 יחידות דיור יבנו והעיר תספח לתחומה שטח רחב ידים הכלל שטחים פתוחים ויערות בהיקף של 26,000 דונם. אימוץ התכנית יהיה משגה רב משמעות: זהילה אורכנית והרס השטחים הפתוחים מהה, ופגיעה במרקם האורכני של העיר גופה מאידך. ירושלים זוקה לממדיות של התכניות ולא של התפזרות. על הממשלה החדש להכריז מיד כי תכנית ספני בטלת והמשאים מוקצים לחיזוק העיר פנימה.

תשתיות התחבורה – בישראל נסלים עדין כבישים רכיבים מד'. הכבישים מעודדים גידול מתמיד בצי הרכב הפרטי אשר מצד/to בע סלילת כבישים נוספים הנוגדים בשטח הפתוח ומගרים את זיהום האוויר. יש להפסיק את מעגל ההרס הזה. על הממשלה לחתן עדיפות תקציבית חד משמעית לפיתוח התחבורה הציבורית הבינעירונית והעירונית. בפנים הערים יש לאפשר שימוש נרחב באופניים והליכה ברגל באמצעות תכנון שבילי אופניים ופיתוח מדרכות נוחות ופארקים.

ישובים חדשים – למעשה אין צורך בישובים חדשים בישראל היום. אלה זוללים תשתיות וטיחים פתוחים ואולי אף חמור מכך – פוגעים בישובים הקיימים המשווים להתקומות דמוגרפיה וחברתית. יש לתת הוראה מפורשת למוסדות התכנון למנוע הקמת יישובים חדשים ולא לקדם תכניות מסווג זה.

המגור החקלאי – החלטת מנהל מקרקעי ישראל מס' 979 (וועדת הבר שהגישה המלצה) מאפשרת פיתוח שטחי מסחר בתוך נחלות החקלאיות במושבים ופעילות מסחרית בהם. יישומה של החלטה צפוי לגורום להקמה מסיבית של שטחי מסחר במושבים, תוך פגיעה אונשה הן בכפר הירושאי והן בתאגיד הירוני, שיפגע מבריחת עסקים המעדיפים לשולם שכירות נמוכה יותר. על הממשלה לעשות לשינויי ההחלטה כך שתשתאיר בידי המגור החקלאי את האפשרות לצמיחה דמוגרפית תוקע עיגון הזכויות בתחום המגורים מבלי לגרום לפרכור ומסחר של הכפר הישראלי.

סימן

התפלת מים – לרבים נשמעת התפללה כミלת

פיתוח בר קיימא

תכנית 100 הימים לממשלה החדשה

;; גלעד אוטרוביסקי

מה היא פניה של העיר – כרך סואן, צפוף ומחוזם או שמא מרכיב אוריוני נגיש ונעים המעודד פעילות כלכלית וחברתית

הדיון בנושא שימור הסביבה ובאופן פיתוחה המש�� של הארץ נעה להידק מפני סדר יום בטחוני וככל' שלוחה תופס את קדמת הבמה. אולם ככל שחולף הזמן הסוגיות הסביבתיות הופכות קשות יותר וモרכבות יותר. אין מנוס, אם כן, מלחת עליה את הדעת. כרך בנושים גלובל'יט, כגון התחרמות כדור הארץ והשלכותיו, וכך גם בנושים בעלי אופי מקומי יותר כגון זיהום אויר, ההחמרה במצבם של מי התהום ומפגעי פסולת רביים בכל רחבי הארץ. המדיניות הסביבתית כבר תופסת מקום מרכזי באירופה, בארה"ב ובארצות רבות נוספות. ההגנה על הסביבה אינה עוד בבחינת סעיף זעיר בספר המדיניות, אלא יש לה השפעה מהותית על מדיניות הפיתוח הכלכלי בכללותה. לכן, ראוי ש הממשלה תקדם את הנושאים הסביבתיים למקום גבוה יותר בסדר העדיפויות שלה.

במסגרת הדיוון במדיניות סביבה ופיתוח חשובות לתת את הדעת על נושאים בסיסיים: באלו מקורות אנרגיה נשתמש ומה הועלות הכלכלית האמיתית הכרוכה בזיהום הנפלט בתהליכי ייצור האנרגיה; השימוש בקרקע ואופן פיתוחה; עתידי החקלאות והשטחים הפתוחים. אל אלה מצטרפות סוגיות הנוגעות במישרין לדפוסי חיי היום יום של האדם: מה יהיה פניה של העיר – כרך סואן, צפוף ומזוהם או שמא מרכיב אוריוני נגיש ונעים המעודד פעילות כלכלית וחברתית; מה תהא דרכו של הכפר הירושאי – האם הקיבוצים והמושבים ייפכו לפברקרים מהדגם האמריקאי המקדש את השימוש ברכב פרטיא או ישכלו לשמר את המעתפה החקלאית ולבסס תעסוקה מקומית.

מדיניות השמה לה למטרה לטפל בסוגיות אלו יכולה להשתמש במגוון כלים במסגרת המדיניות הציבורית: מיסוי, תכנון, יצור, צריכה וועוד. בראשינה זו ATIICHES למספר נושאים מרכזיים הדורשים טיפול בהקדם. יש בכוון של החלטות נמורות ב-100 הימים הראשונים לקיומה של

ישראל נסלים עדין כבישים רכיבים מד'. הכבישים מעודדים גידול מתמיד בצי הרכב הפרטי אשר מצהה טובע סלילת כבישים נוספים הנוגדים בשיטה הפתוח והגבירים את זיהום האוויר.

למעשה אין צורך בישובים חדשים בישראל היום. אלה זוללים תשתיות ושתלים פתוחים ואלו אף חומר מכך - פוגעים בישובים הקיימים המשווים להתחזקות דמוגרפית וחברתית.

כל שטגרבר הדריש להשתמש בחומרים מוחזרים כתחליף לחומר גלם בתול"ם כך יתעצם המיחזור ותגדל תועלתו הכלכלית.

רכיבו סמכויות, החמרת תקנים וענישה על פליטת מזהמים ממכוניות, מפעלים ועוד. החוק עבר בקריאה ראשונה ביום האחרון של מליאת הכנסת הנוכחית, אולם הוא קוצץ וסorus וכמה מעיקרייו נשמרו. על הממשלה לפעול מיידית להבאת החוק במתכונתו המלאה לקריאה שנייה ולשישית ולדאוג לגיבוי אמיתי עד להשלמת הליכי החוקיקה.

אכיפה - יום מוקצים לשאים דלים ביותר לאכיפה על מזהם אוור. כ- 3000 אරובות קיימות בארץ, אולם רק 100 בדיקות פתע מתיקיות מדי שנה. יש להעביר מיד לשאים למימוש משימה זו.

מרכזו הערים - אלו סובלים מזיהום אויר בשל העומס הרך של רכב פרטי וצבורי. כדי להויר את רמות זיהום האויר, יש להציג תכניות לתחבורה ציבורית נקייה ויעילה במרכזוי ערים, לתת תמרין שלילי לשימוש ברכב פרטי ולדאוג לקישוריות טובה בין מגוון האמצעים של התחבורה הציבורית (רכבת, אוטובוס, מוניות).

פסולת ומיחזור

היטל הטמנה - עלות ההטמנה הנמוכה בישראל פוגעת באפשרות לפתח תכניות להפחתה פסולת במקור ולמיוחזה כל עוד מחיר ההטמנה נמוך (מאחר ואני מיציג את העלות האמיתית), קשה להציג חלופה שתתחרה בה. היטל הטמנה הוא בבחינה נקודה ארכימדית שבכוחה להחולל את השינוי שמצפים לו ומן רב: מעבר מרסתמה נמוכה להציג היטל כבר נמצא בחוק התקציב, אולם צפויים מאקרים עד לעיגנו הסופי. יש לקדם את היטל הטמנה ולעגנו בחוק.

שימוש בחומרים מוחזרים - ככל שטגרבר הדריש להשתמש בחומרים מוחזרים כתחליף לחומר גלם בתול"ם כך יתעצם המיחזור ותגדל תועלתו הכלכלית. פסולת בניין, עץ, פלסטיק, נייר, חומר אורגני, כל אלה ניתנים למיוחזה. וכך ראסון, על הממשלה להחיליט כי ניתן עדיפות מוחלה לשימוש בחומרים מוחזרים בכל עבודות הבניין ופיתוח התשתיות המתבצעות מטעמה. לאחר מכן יש לעגן עקרון זה בחוק בצוואה רחבה יותר.

המודיניות הסביבתית נמצאת למעשה לבה של מדיניות הפיתוחה. עתה היא יכולה להחות את הכוון הרצוי לעבר פיתוח בר קיימת, דפוס פיתוח המאפשר קיום לדורות. מכאן - לאחר מאה הימים, צריך להתווות תכנית מעמיקה ומתקפה יותר אשר תבוא לידי ביטוי בפעולות כל משרדי הממשלה.

קסם שתbia לאפתרון בעיית המים של ישראל. ובכן, בשורת ההתפללה צפונית לחוכה גם בעיות לא מעטות: כרסום בשטחים פתוחים, זיהום סביבתי, צrichtת אנטגיה רבה וועוד. הממשלה מתקייני התפללה בישראל בהיקף של 315 מיליון מטר מעוקב לשנה כבר אושה, חלום כבר החלו לפועל. אולם תכנית ההתפללה בכללותה כובעה כי יש להתפליל 600 מיליון מ'ק לשנה. יש להעדיף מדיניות של יעלול השימוש במים, התקנת אמצעי חסcoon והתפלת קולחים. על הממשלה להחליט כי פרויקט ההתפללה יעצור במקומו ולקדם את הਪתרונות האחרים לביעית המים.

הפרטת משק המים העירוני – חוק תאגידי מים וביבוב משנת 2001 נועד לעיל את ניהול משק המים המקורי באמצעות מעבר לניהול של משק סגור שאינו תלוי במשק המקורי. החוק מאפשר בשלב שני הפרטה של משק המים העירוני. הפרטת משק המים נשלחה במדיניות רכובות וישראל צפוי לגורום לנזקים רבים ולפגיעה בזכותונו לקבל מים באיכות טובה ובמחיר סביר. על הממשלה להכריז כי היא מתנגדת להפרטת משק המים ולפעול מיד לשינויו החוק כך שאפשרות ההפרטה תימחק. בנוסף יוטלו סיגים על התאגיד המקורי, ובראשם מתן דוח לציבור ולמוסצת העירייה.

שימוש בקולחים – קולחים הם שפכים מטוהרים. השימוש בהם בחלוקת ובשיוקם נחלים כפוף לאימון תקני איכות היודומים כתקן 'יעדרת ענבר' (הוועדה סיימה את עבודתה זה לא מכבר). התקנים מואנים בכך הצורך בשימוש חזור מירבי במים בין היבטים של בריאות הציבור ושמרות איכות הקרקע ומי התהום. ישוםם של התקנים מצריך הקצאת משאים לשדרוג מכוני טיהור השפכים, אולם זהו צו השעה על מנת להבטיח שימוש מושכל במשאבי המים. על הממשלה לאמין את התקן ולהקצתו לכך את המשאים הנחוצים.

רשות מים לאומי – הסמכויות לניהול משק המים הישראלי מפוזרות בין גופים וגורמים שונים. הביזור מגביל את יכולת הפעולה של מדיניות מתוכננת רואה ומוביל למשברים תקופיים בתום כל שנת בוצרת. הממשלה כבר החלטה על הקמת רשות מים שתתכנס את כל הסמכויות הדורשות ותוציא לפועל מדיניות מים אינטגרטיבית. על הממשלה הבאה להביא להקמתה של רשות המים.

אויר

חוק אויר נקי – החוק נדרש למלא חוסר גדול בנושא טיפול באיכות האוויר בארץ. הוא כולל

gilado@iued.org.il
גילד אוטרובייסקי,
הוא מתכנן סביבתי,
עובד בעמותת
אדם טבעDOI

שיהיה לבריאות

:: אס' סיקורל

2. המדינה היא בעלת הבית של שירותי הבריאות מאוזן חוק ביטוח בריאות ממלכתי, דרך מוסדות שמתזקבים על ידה: קופות החוליםים ובתי החולים. האחריות לתיקונם של שירותי הבריאות בידי. קופות החוליםים, הרופאים, המטפלים ובתי החולים יכולים לשמששותפים לשינוי, אבל רק אתה יכול להניע אותן.

3. בבסיסה מערכת הבריאות של ישראל היא מערכת טובה, מתפקדת, ויעילה במונחים בינלאומיים. לכן, בוגוד למצב במערכות אחרות, עבדתך כאן יחסית קלה: עצירת תהליכיים שיביאו לкриזה עתידית, ותיקון עולות שנוצרו במהלך אחת עשרה השנים האחרונות העברו שירותי הבריאות לאחריותה של המדינה.

רשימת בעיות לטיפול מיידי ופתרונו:

הבעיה: דרכי מימון שירותי הבריאות – בעת שהחקק חוק ביטוח בריאות ממלכתי תוכנן שהמימון יהיה מושלשה מקורות: האזרחים ישלמו מס בריאות שינוכה בכל חדש ממשכותם, המעסיקים ישולם מס מקביל, ואת השלישי הנוסף תשלם המדינה. כדי להקל על המעסיקים הוחלט לא להשיבם לשלים את חלקם, והמדינה אמורה לממן במקומם חלק זה. ביום, במצב שונה. מס הבריאות מהאזורים ותשומי המדינה ממנים כשני שליש מעלות שירותי הבריאות. לשילש נוסף, ואחו זה הולך וגדל עם השנים, ממומן שירותי מכיסם של החולים באמצעות תשומות תשוממים שונים: השתפות עצמית; תשלום על בדיקות; מימון טופס 17; תשלום על טיפול או טכנולוגיות שאין בסל וכדומה. מצב זה אינו יכול להימשך. אין הגין חברתי בכך שהחולים, הנמצאים בשלב פגיעה נוספת (פיזית, נפשית וככללית), הם אלו שימושיים את השלים החסר. החולים אלה הם

ראש ממשלה יקרו!

ראשית, כרופא וكمטופל אהיל לך בריאות שלמה. אנחנו זקוקים למנהל אמץ בדיקות כmor שיכל להניע את גללי השינוי אל עבר עתיד טוב יותר אני מניח שאתה חושב בכובד ראש על הנושאים החברתיים שעלו הפרק, הריד בריתם עליהם כל כך הרבה לפני הבחירה.

ברשימה זו אזכיר את (עניות) דעתך. אפרט את האתגרים הקשים ביותר שניצבים לפניך בתחום שירותי הבריאות, אלו שדורשים תיקון מיידי.

מספר קווים מנחים:

1. מדינת ישראל הגדרה את שירותי הבריאות כזכות בסיסית של כל תושב המדינה. יש לנו חוק נפלא עם כוונות הנדרות שהולך ונשחק בעשור האחרון, לעיתים בנסיבות מיוחדות, פעמים אחרות בלא משים.

ש למו חוק נפלא עם כוונות הנדרות שהולך ונשחק בעשור האחרון, לעיתים בנסיבות מיוחדות, פעמים אחרות בלא משים.

אין הגין חברתי בכך
שהחולמים, הנמצאים בשלב
פגע ביוטר בחיהם (פיסית,
נפשית וכלכליות), הם אלו
שמשלימים את השלישי
החסו.

יש להיכנס למשך מ"ד
של תקון ברמה הלאומית...
כמה מכשירי MRI לכל מיליון
אנשים? כמה מחלקות ניתוח
לב? ... האם נסעה מצפה
רמונ לבאר שבע לצורך ביצוע
צילום חזה זה סביר? ואם זה
סביר, מי משלים את הוצאות
הנסעה? ואת יומם העבודה?

לפריפריה. מהלך זה גם יחסוך הקמה של מחלקות ויחידות ללא צורך אמיתי. :: חוק ביטוח בריאות מלכתי מגדר כי שירותי בריאות צריים להינתן ברמה סבירה ובמטרה סבירה. מהלך התקנון שתואר קודם יגדר גם באופן ברור מה נקרא סביר. האם נסעה מצפה רמן לבאר שבע לצורך ביצוע צילום חזה זה סביר? ואם זה סביר, מי משלם את הוצאות הנסעה? ואת יומם העבודה?

הבעיה: סל השירותים תקוע - הסל שנקבע באמצעות שנות התשעים היה מצוין. רוב הטכנולוגיות המתקדמות דאז נכללו בתוכו, ושירותי הבריאות שקיבלו האזרחים היו מהמתקדמים שישנם. מאז, הרבה טכנולוגיות מלהיבות ותרופות ייעילות הומצאו ונכנסו לשימוש סדרי, אך סל השירותים לא התקדם בקצב הרצוי. עובדה זו מאלצת רפואיים וחולמים להיות עם פתרונות שאינם אופטימליים, או להציג בכל יום יותר ויותר פתרונות שאינם ממומנים על ידי המדינה. המצב מנוגד למחיותם של הרופאים, על-פי חוק זכויות החולה, להציג לטיפול כל טיפול ללא קשר למחירו. על רקע זה הופיעו מוגון ביטוחי בריאות רפואיים שמוצעים על ידי חברות מסחריות עם כוונת רווח. ביחסים אלה, כמובן, משתמשים את העשירים ואת חברות הביטוח ואינם יכולים לסייע למעמד הבניינים הנשחק או למעמד הנגוף הנאנק ממיילא תחת שחיקה מתמדת בשכר ובתשולם העברה.

פתרונות -
:: יש להגדיל את סל השירותים ומידית כדי לשמרו על מערכת הבריאות הציבורית שלא תהפוך לא רלוונטיית המערכת שאין בה קידום הסל.

:: מעבר להגדלה ראשונית זו, יש לקבוע בחוק את הגידול השנתי לסל הבריאות, גידול זה ימנע את המשחך השני סביב קביעת התקציב. אין מקום להתערבות גסה כה, על בסיס שני, של אנשי האוצר בבריאות.

:: ישראל היום נמצא בקיצה התחתון של מדינות המערב מבחינה ההשקעה הלאומית לבירות. אנו משקיעים כ 8.5% מהתקציב על בירות. הוצאה זו כוללת בתוכה את התקציב שמתකבל מהאוצר, וגם את התשלומים הישירים מהחולמים. כדי לשנות מצב זה יש להגדיל את המיסוי הפרוגרסיבי על הבריאות ולצמצם את מחלקות ניתוחי לב? כמה מרכזים השתלה? כמה מילוט אשפוז בכל איזור? מהלך זה יגדר את כללי המשחך וההשקעות בשירותי הבריאות לעשור הקרוב כדי להביא לשוויון בין מרכז

בעיקר קשיים, ילדים צעירים ואנשים עניים - שכרכובם יש תחולאה רבה יותר.

פתרונות -
את המצב האבסורדי הזה צריך קודם לעצוה, ואו לשנות לחולין.
:: מימון שירותי מכיס החולה צריך להיות סמלי ולשמש רק למניעת ניצול של המערכת. לשם כך, צריך להפוך את מס הבריאות ממשי למס פרוגרסיבי. יש למחוק את תקרת המס - לא יתכן שאדם שמרוויח מאות אלפי שקלים בחודש ישלם כמו זה שמרוויח שעשרות אלף.
:: יש לקבוע מס מעסיקים נמוך, סכיב אחדו אחד מהשכר. מקור זה ישמש למימון עלויות שימושolvות מכיס החולמים כי. מס זה גם יגדר את אחריותו של עסקיק על בריאות עובדיו.
:: תשלום בעבור טיפולים צריך להיות סמלי. לא ניתן שתרופות שנמצאות בסל הבריאות יעלו עשרות ואפיו מאות שקלים לטיפול רפואי חודי. תשלום זה מונע טיפול טוב ומלא, והוא יקר למדינה בטוחה הארץ - ובו נשלם בריבית מהר על החיסכון של היום.
:: תשלוםומי שירותים מהחולה צריכים גם הם להיות פרוגרסיביים. בעלי הכנסת נמוכה צריכה להיות תקרת השתתפות עצמית חודשית מקסימלית שאין עוברים אותה. בעלי הכנסת גבוהה ישלמו יותר.

הבעיה: חוסר שוויון בחלוקת השירותים - בערים הגדלות במרכזה הארץ יש יותר רפואיים, יותר בתיה חולמים ויוטר שירותיים. בפריפריה נאנקים תחת העומס. בדרום מספר מילוט האשפוז ביחס לגודל האוכלוסייה הוא הנמוך ביותר, לעומת זאת תקווה בו היחס הוא הפוך ויש מילוט רבות יהסית לגודל האוכלוסייה. האוכלוסייה הערבית מקבלת פחות מזו היהודית והענינים מקבלים פחות שירותיים רפואיים מהעשירים. גם הדירisha הגוברת, שתוארה קודם, לתשלומים ישירים של חולמים חוסמת לעניינים את הגישה לשירותי בריאות.

פתרונות -
:: יש להיכנס למשך מידי של תקנון ברמה הלאומית. תקנון זה יקבע את כמות השירותים הנדרש ביחס לגודל אוכלוסייה באיזור מסוים: כמה מכשירי MRI לכל מיליון אנשים? כמה מילוט אשפוז בכל איזור? מהלך זה יגדר את כללי המשחך וההשקעות בשירותי הבריאות לעשור הקרוב כדי להביא לשוויון בין מרכז

מניעה ציבוריים ברמה גבוהה ואיכותית. :: קופות החולים יקבלו תקציבים "צבעים" לצורך רפואה מונעת וכך יחויבו להשקיע בתחום זה.

טיפול בתחום אחרים - חברות שוויניות יותר ומקוטבות פחות הן חברות בריאות יותה. אמצזם הפערים החברתיים והכלכליים ימנע מצב בו אנשים נאלצים לוותר על קניית תרופה חינונית (כולל אנטיביוטיקה!), או קופים "חץ מנה", כדי להסוך. חינוך תורם לעתים לריאותם של אנשים יותר מאשר טיפולים מורכבים ויקרים ביותה תזונה טובה מאפשרות בריאות טובה. יש לנו את היכולת לשפר את כל התחומים הללו.

אדוני, בעיות נוספות - שאינן מעטות - ישנן. אלה המפורטות על ידי נראות כחוויות ביותר לטיפול בתחום הקדנציה. אנשים בריאות יותר עובדים יותר, מייצרים יותר, וקונים יותר. בריאות הציבור היא השמן החינוי בגלגלי הצמיחה, וכן הקיזוץ בה פוגע בכלכלת ובחברה. גם מי שסוגד לתורת ה"שוק חופשי" חייב להבין זאת.

הגדלת התקציב צריכה לשמש בעיקר לסתירת פערים ולרפואה מונעת.

הבעיה: דגש על רפואה טיפולית ולא על רפואה מונעת - מערכת הבריאות בנייה כוים כדי לספק שירות לאדם החולה. אף לנו יודעים לעשות המון בתחום המונעת, העומס הנובע מהטיפול השוטף בחולים הוא אדריך ומקשה על התקדמות של ממש ברפואה מונעת. מערכת טיפול הלב - מעקב הירין וטיפול מונע כולל חיסונים ילדים, היא דוגמא לרפואה תינוקות, של תמותת אמהות סביב הלידה, ואחוזי המוחסנים הגבוהים בישראל מעידים על יעילותה של מערכת זו שעומדת בפני עצמה סגירה כמעט מדי שנה, עם הכנת התקציב.

פתרונות - :: אסור לסגור את טיפול הלב. יש להשתמש במערכות זו גם לצורך רפואה מונעת של מבוגרים וקשישים. אין סיבה שאחוז המוחסנים בקרב הקשישים יהיה נמוך כאשר יש מערכת טhma שמומקמת בכל שכונה ומוננת מעתן שירותית

מצומם הפערים החברתיים והכלכליים ימנע מכך בו אנשים נאלצים לוותר על קנית תרופה חינונית (כולל אנטיביוטיקה!), או קופים "חץ מנה", כדי לחסום

אסי סיקורל הוא אבא לשושה, נשוי לאחת, רופא קהילתי בנגב. בעל תאור שני בניהול מערכות בריאות.

:: עופר סיטובן

העכבי | מה ברשות?

<http://www.politi.org.il>

חנן כהן, חבר יסוד ואושיית אינטרנט ישראלית (אבי האתר היודיע' 'לא רלוונטי'), ללח חודשים חופשה מעבודתו בארגון שתיל' כדלקמן "אור לתמיכה אקטיבית במפלגת העבודה". הרגעון: אפשר לעשות אקטיביזם' פוליטי גם דרך האינטרנט - כתיבת תוכנות באטרים, השתתפות בדיונים בפורומים או שליחת קישורים מעוניינים במיל'. חנן מלקט ברחבי הרשות הישראלית מגון גدول של מאמרם שיכולים לסייע לאקטיביסט האינטנסיבי בשכנוע אלו שעדרין מתלבטים האם להציגו למפלגת העבודה. האתר הזה עושה עבודה חינוכית חזובה, הן בכך שהוא מקרם תפיסה של אזהרות פעילה ומעורבת, והן בכך שהוא מאמין באפשרות של יצירתי שינוי תודעת אקטיבי באמצעות שיחה, המבוססת על עובדות, עם האנשים הקוראים אליו. לא תעמלה, אלא שכנו אינטלקטואלי.

<http://www.avoda2006.org.il>

לקראת הבחרות המשמשות ובאותו, עבר אתר מפלגת העבודה מתקחת פנים רצינית ומושקעת שהפכה אותו לאתר צער ותזוזתי. דומה שהאתר משתמש היטב בכל יתרונותיו של המדיום האינטרנטי: לצד השובכות (צילום פפרazzi של שליחים בכיר רצה על חוף הים במדור 'דובדבני') והוויזואליות (המוני תמונות וסרטונים), יש בו גם עדכנות (מדור חדשות יומי) ועומק (מאמרים פרוגרמטיים והציגת תכניות המפלגה). אמונה האינטרנט מספק כלים נוספים ורבים שעדרין לא משולבים באתר (הבלגים הוסף מאוחר), אבל ברור שהאתר הזה יהווה נקודת התייחסות החשובה (ביחוד לאור השימוש בשארatriי המפלגות). רענן ואופטימי.

"להחזיר לקולם של המושתקים, שהתרגלו תמיד לדבר בלחש, את הדជיבלים הגבוהים" ביקורת ספרים על יובל אלבשן 'זרים במשפט'

:: עופר סיטובן

המחסומים העקיפים
העומדים בפני האזרה
המוחלש הם לעיתים כמעט
פרוזאים: בעיר הפירפירה
כמעט ואין עורך-דין, ואלו
שים שבדים בדור-כליל
ברשות המקומית. لكن, כדי
لتבע את הרשות, צריך
למצוא שורץ דין מעיר אחרת.
אבל זה יקר, וזה גם גזל
יום העבודה, ולכן, וכך, בדור-כליל,
מותרים.

עיר רע שנכנס לביתה
כנסת שדלו התהה פתוחה,
ושתה מבקבוק שתיה שהיה
במקרה שם, הורשע בגנבה
ונזר עליי מסר על-תנאי
(התביעה דרצה לגוזר עליי
מאסר בפועל), כדי להרתיעו
מן יצוע עבירות טריאות
שכאלה בעיטה.

יהיה לומר שהוא מشرط את האופנים השונים
שבהם מערכת המשפט הישראלית מהוות
כיום חלק מידה הימנית של המדינה, ומתאר
את הדברים בהן יש לפועל כדי להפכה לחלק
מידה השמאלית. אלבשן, מס' 34 בראשית
'העבדודה' לכנסת, שנמנה על אלו הרואים
במשפט מכשיך לתיקון עולם, בוחן באופן א' את
בעית הנגישות למערכת המשפט הישראלית.
הספר עוסק בעיקר בשאלת נגישותם של
הענינים והמושגים, תוך הצגה, מרשת
ואמפטית, של מקרים אמיתיים שבהם נתקל
אלבשן במסגרת עבודתו כעורך-דין קהילתי.
ואולם, אין ספק שמדובר מהתהון נוגע
גם לחקלים ממשמעותיים מקרוב מעמד הבניינים
החබול והמכה, שוגם נגישותו של נגעה מאוד
בשנים האחרונות.

אחד הניתוחים הקלסים של הסוציאולוגיה של
המשפט מתאר את השלבים השונים בדרך
לתרגומה של פגיעה בזכות לשפה משפטית
באמצעות מודל ה-NBC: ראשית, שלב 'השווים'
(Naming) – היכולת 'לכנות בשם' את חווית
הפגיעה באופן שיגרום לויהיה כראוי לתיקון
ולא חלק ממHALץ החיים הרגיל; שנייה, שלב
ההאשמה (Blaming) – נכונותו של הנפגע
לעמוד מול הפגע בו כדי להאשיםו, למרות
הסיכוןים והקשישים השונים בכך;
ולבסוף, שלב התביעיה (Claiming) שבו הנפגע
פונה למערכת המשפט בתביעה למיושש
הסעדים להם הוא זכאי (בדור-כליל, תוך
הסתיעות בעורך-דין קהילתיים מסוימים
בתרגום החוויה האישית לשפה המשפטית).
אלבשן משתמש במודל זה כדי למפות את
המכשולים היישרים העומדים בפניו של
האוכולוסיות המוחלשות בישראל דרך הארכאה
לצדך, ובראשם מחסום התהיישנות – הבהיר
התודעתית אצל המוחלשים מתרחשת לעיתים
רק לאחר שתביעתם התהיישה.

הסוציאולוג היצרתי הנודע פיר בורדיה
תיאר את הממשלה כגוף בעל שתי ידיים: יד
ימין – האחראית לענייני הפיננסים, הסחר
וההשקעות, ויד שמאל – האחראית לחינוך
לבטים ולרווחה. דימוי זה והטעה שקים
מהה ו אף ניגוד בין פועלן של שתי הידיים
הלו אופיינית להנחות המוצאת של הכלכלת
הקפיטליסטית.

מקומה של מערכת המשפט בתיאור זה שניי
במחלוקות: על-פי תפיסתו הקלסית של מרקס
– שוכת להלבוש חדש בעשורם האחרון
ברמותה של הגישה הביקורתית למשפט (CLS)
– מערכת המשפט מתפרקת כגורם שמנני שנועד
לש��ף ולשמור את הסדר הכלכלי הקפיטליסטי
הקיים ולתת לו תוקף וחוזה אובייקטיבים.
תפיסה זו מעמידה את מערכת המשפט כרכיב
מרכזי – כף היד הימנית, אם להמשיך את
הדרימי – של המנגנון הקפיטליסטי. אך קיימת
גם תפיסה שונא, הרואה במערכת המשפט כליז
מרכז ואפקטיבי בהוכלת שינוי חברתי. תפיסה
זו הגיעה לשיא במאבק נגד אפליה השחורים
בארא"ב, ובראשו בפסק הדין היידוע Brown v. Board of Education
ה הפרדה בין לבנים לבין שחורים בתיכון
עם השנים התהוו, עם זאת, כוחה המוגבל
של 'הנדסה חברתית' באמצעות בתיהם המשפט,
והיה צורך בחקיקה – הנහנית, באופן טיפוסי,
מלגיטימציה ציבורית רכה יותר – כדי לשנות,
אם גם באופן חלק, את המצוות החברתיות-
כלכליות המפללה.

המשפט כמכשיך לתיקון עולם

אילו צריך היה לתמוץ את ספרו החדש
של יובל אלבשן 'זרים במשפט' (תל-אביב,
הווצאת קו אודם, 2005) במשפט אחד, אפשר

אלבשן אינו שוכח כמובן גם את המכשולים הכלכליים: מעבר לעוליות הרכותם במימון עורך דין, ישן גם אגרות שונות וקיימים חשש מתמיד מפניהם פסיקת הוצאות משפט כאשר, מפסידים במשפט. הפרטון לכך נערץ, כמובן, בקיים של שירותי הסיעום המשפטי והסניגוריה הציבורית, באפשרות לקבל פטור מתשולם האגרות השונות ובועלויות הנמכרות יחסית של ניהול תביעה בבית המשפט לתביעות קטנות. ברם, כאשר יסודותיה של מדינת הרווחה הישראלית, גם לכאן הגיעו מלתאותיהם של פקידי האוצר: תקציבי הסיעום צומצמו והועלו הוצאות שונות (בין השאר, ביוזמתו של שר המשפטים גנורו יוסי בילין) להטיל אגרה – שהאפקט המזנן שלה ברור – על קבלתם; שוב ושוב נעשה ניסיון לאפשר לתאגידים להיות מייצגים בכתי המשפט לתביעות קטנות ובכך להפכם לערקה משפטית רגילה, במקומם המצב הקיים כיום המאפשר להדרות ליציג את עצם ללא חשש מהוסר-شوון מובנה הנובע מעמידתם מול עורך דין מזמן; גם הקריטריונים לקבלת פטור מאגרת בית-משפט הוקשו מאוד, באופן שכמעט מחייב את המבקש לבקש נדבות טרם יהיה זכאי לקבלתם.

הדרון של הזכות החברתית

למרבה הצער, כל המהסומים הפרוצדורליים הללו – שעלהם צרך להוציא גם את התמסוכות הארכאה של ההליכים המשפטיים בשל העומס השיפוטי הרב – הם רק המתabcן. בחילוקו השני של הספר עומד אלבשן בפירות על המכשולים הבלתי-עבריתים כמעט שמציב הדין הישראלי המהותי בפני כניסתם של ערבים סוציאל-דמוקרטיים לתוכו. אלבשן מראה באופן מרתק כיצד הזכויות החברתיות הושתקו והודרו מן המשפט החוקתי הישראלי, ומעלה מתחום הנשייה את הוויכוח אודורות הצעות החוקה משנהות המדינה הראשונות, שבנון ניתן לזכוות אלו מקום של כבוד, אפילו מצדם של נציגי הימין הכלכלי. השתקה מתמשכת זו, תחת הנסיבות המשפטיות הניאו-liberalים שכחן היחיד בוגרשות החוקות – השתקה המתמשכת של הזכויות החברתיות – ליבכה של מדינת הרווחה הסוציאל-דמוקרטית – גורמה לכך שהדרין בהן יתמקד בשאלת האם בכלל צרך לחוק חוק יסוד: זכויות חברתיות, במקום לעסוק בשאלת איזה זכויות חברתיות צרך חוק-היסוד ל乾坤.

מחסומים ומכתולים בדרך לתביעה

אך גם כאשר הצליח האוורח המוחלש 'לשימים' את הפגעה בו וילאשין' את הגורם האחראי לפגעה בזכותו, דרכו לשלב התביעה אינה סוגה בשושנים. המהסומים העקיפים העומדים בפניו הם רכבים ומוגננים. לעיתים הם כמעט בדין, ואלו שישם עובדים בדרכ-כלל ברשות המקומית. לכן, כדי לתבעו את הרשות, צרך למצוא עורך דין מעיר אחרת. אבל זה יקר, וזה גם גוזל יום עבדה, ולכן, בדרכ-כלל, מותרים; בכתי המשפט גם כמעט ואין מתורגמים, וכך קולם של בעליים חדשים ושל מהגרי עבודה שכבר מגיעים לשם, אמנם נשמע אך הוא פשוט לא מוכן.

בקרכ האוכלוסיות המוחלשות קיים גם מחסום פסיכולוגי: המערכת השלטונית – העובד הסוציאלי שמוציא את הילד מחזקת הוריו או התובע שմבקש לאסור אותו – נטאפת כאובי. והוא חסר אמון שקשה להשתחרר ממנו כשباءים בשעריהם של בתים המשפט. הללו מצדיקים, בדרכ-כלל, את הנסיבות הנמכרות מהם (ראו את מאמרו של אלבשן ב'חברה', מס' 22, על טיפולם של בתים המשפט ב'כircular הלחים'). כפי שכתב אלבשן בצדך רב, העובדה שיותר וייתר אנשים מאבדים את אמונה במערכות המשפט יוצרת, לאחר זמן, סכנה גדולה לייצובן של החברה והדמокרטיה הישראלית.

אלבשן מתרטט סיפור מועזע שהיה באמת: צער רעב שנכנס לבית-כנסת שדרתו הייתה פתוחה, ושתה מבקבוק שתיהה שהיה במרקם שם, הורשע בגנבה ונגורע עליו מסר על-תנאי (התביעה דרצה לנגור עליו מסר בפועל שכן 'מדובר באדם עני שאין לו כסף ולכן סביר שהוא יפעל באופן דומה בעתיד'), כדי להרתו מפני ביצוע עבירות נוראיות שכאה בעתיד. ישראל, בשנת 2003. כפי שכתב אלבשן, השופטים והנאים חיים בעולמות כלכליים ותרבותיים שונים לחלוtiny. בדור שמערכת המשפט לא באמת מבינה מהו רעב אם היא מאמינה שהדרך להשתיק קרכורי בטן היא לשולה עניינים לבית הסופה.

השתקה מתמשכת זו, תחת הנסיבות המשפטית של אובי-קייטיות ונייטרליות, הייתה מרכיב חשוב במעבר להגמונייה ההפרטה שקיבעה את הניאו-liberalים כשחקן

הפסיכיות השיפוטית זו גורמת לכך שהענינים מתקשים להנות גם מהזכויות הליברליות, שבוחן בתי המשפט כן היכח – מה לחסר בית ולפרטיות? מה לאנאלפבית ולחופש ביטוי?

למי יש אינטרס להעלות את שכר המינימום?

"או לא harus שמשחו יכול להתקין משרכ'-מינימום" – צוטט בידי תאגידות התעשיות, שוגג בראש, באורח החדשנות mutet בעראשית פרבואה, התעשיות, אם כי לא פוחדים מהתמודעות. העלתה השכר היא גם אינטרס שלהם, כך גם הסכמים קיבוציים – לשוק העבודה יציב יותר ועובדים יצירתיים יותר.

הקרחן

כפי שכותב אלבן,
“**כחזיות חברתיות אין**
מוגנות, החוקה נהפכה
למכ舍יר שמשרת את מישוט
בעלי ההון והרכוש במאבק
על משאבים מול הרחוב שהס
אותם” (עמ’ 131).

במציאות בתי המשפט; הרחבה מסיבית של שירותי הסיעוד המשפטי (בריטניה מוציאה, באופן ייחסי, פי 14 מישראל על סיעוד משפטי לנזקים) ופרסוםם לציבור; ועריכת סדראות של ‘עשה זאת בעצמך’ לגבי הליכים משפטיים שכיחים כמו עריכת חוזים ונטילת הלואות. אגב, חלק מהצדדים המוצעים נכללים בדו”ח שהכן משרד המשפטים (ועדת סגל שאלבן היה מחבריה) בשנת 2002, אלא שכמו דו”חות טוביים וחשובים אחרים – הוא נגנ.

אל המלצות החשובות של אלבן ראוי להוסיף לפחות שתיים, העולות מכין השيطין של ספרו: האחת, הגדלה הדרגתית של מספר השופטים והפרקליטים הניצבים כיום בפני עומסים לא אנושיים; השנייה, עיגון חוקתי של חוק-יסוד: זכויות חברתיות, בנוסחו המרחיב, באופן שייחיב את בתי המשפט להעמיד זכויות אלו על מישור אחד עם הזכויות ה’לייבורליות’. בנוסף, ובאופן דידקטי יותר, ראוי אולי לערער על ההנחה שבביסיס ‘דימוי שתי הידים’ עצמו: למעשה, חינוך, בריאות ורווחה אינם מנוגדים – אלא עלילם בקנה אחד – עם צמיחה כלכלית בת קיימה ועם השקעות נוכנות בעtid הכלכלי של המדינה המודרנית. באופן דומה, גם המשפט, בהיותו חלק מ’ידי השמאלית’, עשוי לתרום, בסופה של יום, תרומה של ממש לחוסנה החברתי, ולפיכך גם הכללי, של המדינה.

לאור זאת, אין זה מפתיע שהמהפכה החוקתית של שנת 1992 – חקיקותם של חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו ושל חוק-יסוד: חופש העיסוק – קיבלה, באופן כמעט בלעדי, פרשנות ניאודיברלית מצידם של בתים המשפט, פרשנות שהأدירה את זכויות הקניין ואת חופש הביטוח ובעלי ההון (ראו ‘חברה’ מס’ 5). קולם האקטיביסטי של בתים המשפט נאלם דום כאשר הגיעו לפתחם תביעות להכרה חוקתית בזכויות החברתיות. הפסיביות השיפוטית זו גורמת לכך שהענים מתקשים להנות גם מהזכויות ה’לייבורליות’ שבahn בתים המשפט בן הכירו – מה לחרס בית ולפרטיות? מה لأنאלפאבית ולחופש ביטוי?

כפי שכותב אלבן, “**כחזיות חברתיות אין מוגנות, החוקה נהפכה** למכ舍יר שמשרת את מיוטם בעלי ההון והרכוש במאבק על משאבים מול הרוב שהסר אותם” (עמ’ 131). השופט יצחק זמיר, אחד השופטים היותר ‘שמאליים’ שהיו בבית המשפט העליון (ואשר ועדת בראשותו סיילה לאחרונה את המהלך המסוכן לביטולם של בתים הדין על עבודה), תמצצת זאת יפה באחד מפסקיהם הדין של: “**אסור שזכויות האדם יישמשו רק את האדם השבע. ציריך שככל אדם יהיה שבע.**”

או מה עושים?

כיה לסוציאל-דמוקרט אמיתי, אלבן משרות גם את קווי המתאר של האלטרנטיבה, כזו המבקשת “להחזיר לקלם של המושתקים, שהתרגלו תמיד לדבר בלחש, את הדציבלים הגבוהים” (עמ’ 173). הוא מציע רפורמה מערכתית, הנסמכת על הניסין הבריטי המוציאר (דו”ח וולף משנת 1999) שדריך על מעבר מ’מודול הולס-רויס’ – המכוניות שرك מתי-מעט יוכלים לוכש, ל’מודול האופניים’ – עם מעט עזרה יכול כל אדם לקנות ולרכוב עליהם.

באופן קונקרטי, הכוונה היא להנגשה אמיתית של מערכת המשפט, ומעבר מתחיפה של סיוע משפטי (legal aid) למודל של נגישות לצדק (access to justice), באמצעות פעולה בכתמי מישורים: הקמת מרכזי ידיעות יזומות בבתי המשפט שישפכו שירותים ייעוץ והסבירה (מהן הזכויות, כמה יעלה ההליך, מה יהיה משכו, האם כדאי להתפשה); שירות תרגום ושירותי יישוב סכוכים; העברת סדראות לשופטים שתסייענה להם להכיר ולהזות את מזכותיהם של המתרדינים; פישוט ההליכים הביוורוקרטיים

עוֹפֵר סִיטָבּוּן

הוא דוקטורנט
למשפטים וחבר
ק’יבוץ תמז

ofer@tamuz.org.il

ישראל ציונית-דמוקרטית

:: עמיות בן-צור

ההיסטוריה. מקלט השליחים, שהועבר אך עדין לא נלקח, מצפה ליד חזקה שתאותו בו בביטחון. ביטחון שאינו בניו ורק מסור הומניסטי, זדק חברתי, וביקורת עצמית, אלא כזה הבניי גם, ואולי קודם כל,مامונה שלמה בזרקת הדרכך. זתקת עניינו היהותה מאז ומתריד את הכוח המניע האמתי היחיד שהצלחה להוביל את כוחות ההגשמה הציוניתם. כן, הציוניים.

לא תוכל להתקיים מדינת רוחה אוניברסלית אזרחית בישראל, אם לא תהיה זו מדינת רוחה ציונית. לא יוכל להתקיים זדק חברתי אמיתי בישראל אם לא יהיה זה זדק חברתי ציוני. לא תוכל להיות ישראל סוציאל-דמוקרטית אלא כציונית-סוציאל-דמוקרטית. נחמן סירקין, מאבות הציונות הסוציאליסטיות, אמר כי "הציונות או שתיה חברתיות (סוציאליסטיות) או שלא תהיה כלל". ובהתאם להיום אומו, כי הסוציאל-דמוקרטיה או שתיה ציונית או שלא תהיה כלל.

השמאל החברתי והציוני

כיום יש הסכמה כמעט מוחלטת בין כל גוני השמאלי החברתי בכל הנוגע לדמותה החברית-כלכליות של ישראל. הפעילים החברתיים שנולדו בראשית עידן הפרוטות, ובגרו אל תוך החברה בעיצומו של קתרזיס ההפרטה, מסכימים כמעט פה אחד על הזרה החברית-כלכלית הנכונה. אך לא כך בכל הנוגע לדמותה הציונית.

גדי טאוב, במאמרו 'הישראלים החדש' (הארץ, ספטמבר 2003), אומר ש"עכשו קשה לזכו, או יותר מדויק מביך לזכו, אבל הציונות הייתה פעם שיכרzon. היא הייתה רומנטית!!! ובליל שזה היה שיכרzon, יש לנו כזה רומנטית-אובר". רומנטיות אינה קיבען. רומנטיות גם אינה שמרנות. רומנטיות אף אינה עצמת עניינים. רומנטיות, בהקשר שלנו, היא שורשים.

"אני מקווה שלעולם לא תסתפק הציונות בכך, שהopsisפה עוד מדינה קטנה אל המניין הגדל של המדינות הקטנות הקימיות כבר [...]". הציונות חיבת להוסיף ולהיות בעלי אמבעץ, וחיללה לה ליותר על שיאפתה ומוגמתה לכון המדינה ישראל חברה חדשה, טוביה יותר, צודקת יותר [...] אני מקווה מעומק לב, כי חוב מנינה של התנועה יוסיף להחזיק בrama את דגל הציונות הסוציאליסטי, המוסרית-חלוצית, ולא יסתפק בפירוש המינימלי, הלאומי-מדיני של הרעיון הציוני".

(נחום גולדמן, נאום בפתחת הקונגרס הציוני ה-כ"ג, ירושלים, 14.8.1951)

בשנים האחרונות מתבססת בישראל קבוצת אנשי שמאל חברתי, אשר מצלחים, בעוזרתם של אנשי רוח הבונים את הפלטפורמה הרעיונית ושל לא מעט ארגונים לשינוי חברתי מהווים פלטפורמה מעשית, לייצר סדר יום חברתי חדש. המשותף לכל קשת האנשים והארגוני הללו הוא בחירתם המודעת במשנה החברתית הסוציאל-דמוקרטית כחזון אותו הם שואפים להגשים בישראל.

קובוצה זו צמחה והתגבשה (רעיון) החל מהמחזית השנייה של שנות ה-90. רצח ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין היה האירוע רבי-העוצמה בויתו, אשר סימל את העברת מילוי השליחים מדור מגש הכסף, שהקים את המדינה וביסס את דמותה ההתחלתית, לדור המהיגים החדש, שעדיין מצופה ממנו להגשים את ייעודו

לא תוכל להתקיים מדינת רוחה אוניברסלית צודקת בישראל, אם לא תהיה זו מדינת רוחה ציונית. לא יכול להתקיים זדק חברתי אמיתי בישראל אם לא יהיה זה זדק חברתי ציוני.

צדוק הוא זה שנאמן לערכי המוסר האוניברסליים, המאמין בשוויון ערך האדם, ובאותה נשימה גם מכיר במוגבלות העולם האמתי, האוצר ביסות.

הקרחן
בסיוף דצמבר 2005 פירסם עיתון 'הארץ' בעמוד הראשי שלו מחקר מהפכני. הכותרת הייתה: "ישראלים קשישים במצב כלכלי טוב חיים יותר מקשישים הסובלים מצוקה כלכלית". אכן חדש – עשירים חולמים פחות וחיים יותר. הגדל' הארץ' והosis: "פולנים עשירים לא שונים ממרקאים עשירים, ולהיפך השוני הוא באן עשירים לעניים". מוזר ומעניין.

כשאין אתה מאמין כלל
בלאומיות כיסוד סולידי, אין
אתה מסוגל להציג תכנית
מארגנת לחברת שיתפה שיר'
אליה, ולעתים גם אין מרגיש
שיר אליה כלל.

להניג, כדי לבנות. להניג,
כדי לשמות. להניג, כדי
לחיזות. אין אפשרות לבנות
 מחדש את החברה הישראלית
 ללא שתי הרגליים הערכיות
 הללו - הסוציאל-דמוקרטיה
 והציונות.

האנטי-ציוניים, איןו מתחבטא בפרשנות שונה
לצדדים החברתיים-כלכליים שיש לבצע בחברה
 הישראלית, שכן את כולן מנהה, מעל הכל,
 עירוקון שווען ערך האדם כביסיס לכל התפישות,
 ומתווך בכך המטרה האחת והזהה - שווען
 חברתי-כלכלי לכל תושבי המדינה.

שורש הוויכוח הוא לגבי זהותה של המדינה.
 הציוניים ורואים את מדינת ישראל כ'מדינה
 יהודית סוציאל-דמוקרטית' ואילו הפטיסט-
 ציוניים ורואים אותה כ'מדינה סוציאל-דמוקרטית'
 לכל אורךיה'. מדובר, כמובן, בהבדל מהותי,
 הכול כמה מרכיבים:

א) ריאליות פוליטית, המבינה את העולם הנוכחי
 ואת יחסו עם היהודי ולמדינת ישראל ואשר
 בתוך כך מעוניינת לבטל את המתה בין היהודי
 לעולם, לעומת זאת רצון עז לעולם חסר גבולות,
 וعصיו.

ב) תפיסת ההיסטוריה היהודית כשורש יינקה
 שיש להמשיך ולמורוד בו (מרד מחריש), לעומת
 תפיסתה כעל ומעמה, או סתם אידאולוגיות.
 ג) הבנה כי דמוקרטיה היא שלטון העם ושל
 כך דרוש עם שישלוות, ואין שם אלא לאומיות
(המופרעת מהדרת), לעומת זאת הצגת הלאומיות כאם
 כל חטא ותפיסת הדמוקרטיה כ"שלטונם של
 בני האדם באשר הם".

ד) הבנה כי חברת זוקה ל'פרויקט מארגן'
 והציונות היא היא 'הפרויקט המאורגן' של החברה
 הישראלית, לעומת זאת התנדבות לכל "פרויקט
 מארגן", שכן מטבחו הוא מגדנא את החברה.

הבדלים הללו הם מלבד ליבנה של תפישת
 העולם הכלכלית, הדורשה למי שמעוניין להניג
 עם. היעוד ההיסטורי שה齊iba לעצמה הציונות
 הסוציאליסטית היה להניג את עם ישראל.
 להניג, כדי לבנות. להניג, כדי לשנות. להניג,
 כדי לחזות. אין אפשרות לבנות מחדש את
 החברה הישראלית ללא שתי הרגליים הערכיות
 הללו - הסוציאל-דמוקרטיה והציונות.

לכן, לאחר שהגדנו לעצמנו בשנים האחרונות
 את משנתנו הסוציאליסטית, והבחנו את עצמנו
 מאנשי השמאלי הניאו-ליברלי, הגיע הזמן
 להבחין את עצמנו מאנשי השמאלי הסוציאליסטי,
 אך האנטי-ציוני.

יצחק (אנטק) צוקרמן אמר כי "אין הסער ממשמיד
 את הזורע הטמון באדמה", והתכוון לכך שרocket
 אדם עם שורשים עמוקים יעדוד בסערה עזה.
 ושורשינו הינם הציונות הסוציאליסטית. ואוסף
 - שורשים עמוקים, וצדוקים.

כן, אנחנו הצדוקים. הצדוק איןנו זה שלא עושה
 טעויות. הצדוק גם לעולם לא יהיה זו וטהו.
 תוכנות וירטואליות אלה נשאיר לאחרים. אך
 הצדוק הוא בהחלתו איש מוסר, איש אמת ואיש
 המצויאות. כי אין אפשרות להיות הצדוק ללא
 הכרת השלכות ההיסטורית, ללא הכרת השפעות
 ההווה ולא הכרת אפשרויות העתיד. הצדוק הוא
 זה שנאמן לערכי המוסר האוניברסליים, המאמין
 בשוויון ערך האדם, ובאותה נשימה גם מכיר
 במוגבלות העולם האמיתי, האкорן ביסודו.

זהו הייחודה הציונות המוסרית של אהרון דוד גורדון
 ומרטין בוכר. וזה הציונות המצויאת בברנר ויגאל אלון. וזה הציונות המצויאת של
 ברל צנלסון ויצחק רבינ.

אך קיימת בעיה, קטנה, בכל הנוגע לצדקת
 הדרך. להיות הצדוקים אנו הרי יודעים, ואנו אף
 יודעים כיצד לעשות זאת מבל' לעצום עניינים
 אל מול התשובות שעדרין חסרו לנו. אך על
 מנת שצדקת הדרך אכן תהא אמיתי, צריך
 שתהא לנו דרך. ואין אפשרות להיות הצדוק
 בקשר למפעלו בארץ ישראל, מותו התעלומות
 מהציונות ודבקות בחזונו הסוציאל-דמוקרטי
 בלבד. מי שפותר עצמו מעיסוק בשאלת חזון
 הציונות אינו מסוגל להיות רלוונטי למציאות.
 "מי לציונות אליו", יאמר המניג.

הציונות הסוציאליסטית ומתרנדייה פימין ומשמאלי

למתנגדיה של הציונות הסוציאליסטית מהמחנה
 הציוני - הימני והشمאל, מכנה משותף
 אחד ויחיד, אך חזק מעין כמו זה - ההפרטה.
 לעומת זאת מתנגדיה של הציונות הסוציאליסטית
 לעומת זאת מתנגדיה הסוציאליסטי - הפטיסט-ציוניים
 מהמחנה הסוציאליסטי למשגיחים, לא יכולו להגשים את
 חזונם ובכך הם נידונים לשיח אינטלקטואלי אין
 סופי ותו לא, שכן, כמו שכחוב אבי ברAli ב글וין
 'חברה' מס' 2 - "שוויון ושיתוף מוליכים
 בהכרח לאומיות, לאותם חברות מלכה, רגשי
 ותובני". כשאין אתה מאמין כלל בלראומיות
 כיסוד סולידי, אין אתה מסוגל להציג תכנית
 מארגנת לחברת שיתפה שיר' אליה, ולעתים גם
 איןך מרגיש שיר' אליה כלל.
 הוויכוח בתוך המנהה הסוציאליסטי בין חברי
 הציוניים לבין חברי הפטיסט-ציוניים או

הקרחו

מהו בונגע להפרטה?

"התוכנית הוזו [ויסקונסין] היא הpora מזענעת
 של כל התcheinויות המדינה כלפי אזרחיה. המדינה ירצה
 סוג חדש שלعبادים". אמר יווי שטן באמצעות חדש יואיר
 שנה זו. כדי להסביר אולי שטן הוא אחד ממקדמייה של
 הפרטת בתיה הסופה.

חברה

כתב עת סוציאלייסטי

לענין חברה, כלכלה, פוליטיקה ותרבות

אתם
מוחמנים
להיבטים
לאחור הבית
של יסוד'

www.yesod.net

שיר פח

אנחנו אחד ויחיד

אני רכבה.

אנחנו יושם-התמיד

אני תקווה.

לנו יקודם-שנאה ואש נקם

לי אהבה.

אנחנו ילדים במשחק

אני צבא.

וכשנתחיל לצעז

לא אעצר

אנחנו ים

אני שמים ויבשת

ילינו

העולם

ומלאו

לרשות

פתח גולדמן

הצטרף למניין

חברה
הקבושים,

ובכן תהנו מכתב
העת מדי חודשיים
וגם תתרמו תרומה
לאחזקתה של בינה
משמעותית זו לשיח
הצדך החברתי
בישראל.

מחיר מנוי 50 ש' לשנה (עבור 6 גליונות).

רכישת מנוי או חידושו:

* ביציק: שלח צ'ק על סך 50 ש' לפקסות קופרטיב יסוד-חברה,

אל הכתובת:

יסוד-חברה, רח' הנשיא 46, בית שמש 99037

* בקורס אשראי טלפון 9533398-03

לבירורים: דודי נתן, טל. 052-3523102